

Några minnesbilder från Hedbo- bygden från 1940 - och 50-talet

Owe Eriksson och Hans Johansson

2017-01-11

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Västerfärnebokarta	4
Hedbokarta	5
Förord	6
Minnen från Heden och dubbelbyarna. Hedbo-Tvärhands-bäcken av Hans Johansson	8
Lite Äldre bilder	8
Syster Margaretas minne av när Hans föddes.	17
Bilsemester med Lassas och Hedens familjer juli 1952.....	20
Gårdar längs med landsvägen i Hedbo Från Norr till Söder	22
Lite Hedbo-historia	31
Äldre bilder från Hedbo och Lassasgården	31
Hedbogårdarnas namn och byggnadsmönster	33
Smäcken och Nötmyran.....	35
En skildring av Svartåns årliga utbredning	35
Hedbo byamän från år 1946.....	37
Några Hedbogårdars taxeringsvärden 1946	38
Vad hände i världen på i världen på 1940-talet?	39
Vad hände i Västerfärnebo på 1940-talet?.....	39
Västerfärnebo socken 1 jan 1946	40
Några gengasfordon	42
Travtävling på Tappebosjön 1946.....	45
Några barnbilder från 40-talet.....	47
Kräftfisket i Svartån.....	48
1950-talet	52
Vad hände i Sverige på 1950-talet?	52
Flytten från Hörnsjöfors Herrgård och till Lassas-gården i Hedbo	55
Vilka bodde på gårdarna i Hedbo radby på 1950-talet?	56
Tidningsartikel om stormen 1954	67
Vintermanövern i Hedbo år 1954	68
Kung Gustav VI:s Eriksgata 1955 genom bygden	70
Vilka TV-program tittade man på?.....	74
Hur såg bilarna ut i på 1950-talet?.....	78
Hur såg traktorer och jordbruksmaskiner ut på 1950-talet	79
Reklamslogans från 1950-talet:	80
Vad läste man för veckotidningar på 1950-talet?	82
Vad åt man på 50-talet?	82
Övrigt som jag minns hände i byn.....	84

BILAGOR	86
Edit Boströms Hedbo-minnen.....	86
Gunnar Thorstensson Hedbo-minnen	88
Julgille i Hedbo på 1850-talet (Ur Sala Posten julen 1912)	89
Några skrönor och sanna historier från Hedbo-nejden	92
Artiklar och bilder ur Svenska Dagbladets:s historiska arkiv	94
Källor och annat läsvärt	97

Övre bilden Ett flygfoto över en del av Hedbo radby. Bilden är troligen från början av 1950-talet. Gårdarna är: f.v. Lassas, Jan-Lars och Jan-Ers. Övriga gårdar efter Jan-Ers, som ej syns i bild kallades Tibblings, Sjögerstens, Tomts samt ovanför Lassas; Melins (Norrgården).

Undre bilden Flygfoto över Heden troligen från år 2000. Uppe t.v. syns Wåhlgrens. I mitten med vitt tak Sven Westerdahls hus, bredvid skymtar Anton Österlings affär. Längst bak ser man ängslador och uppe i bildens överkant t.h. skymtar Hedbo by.

=====

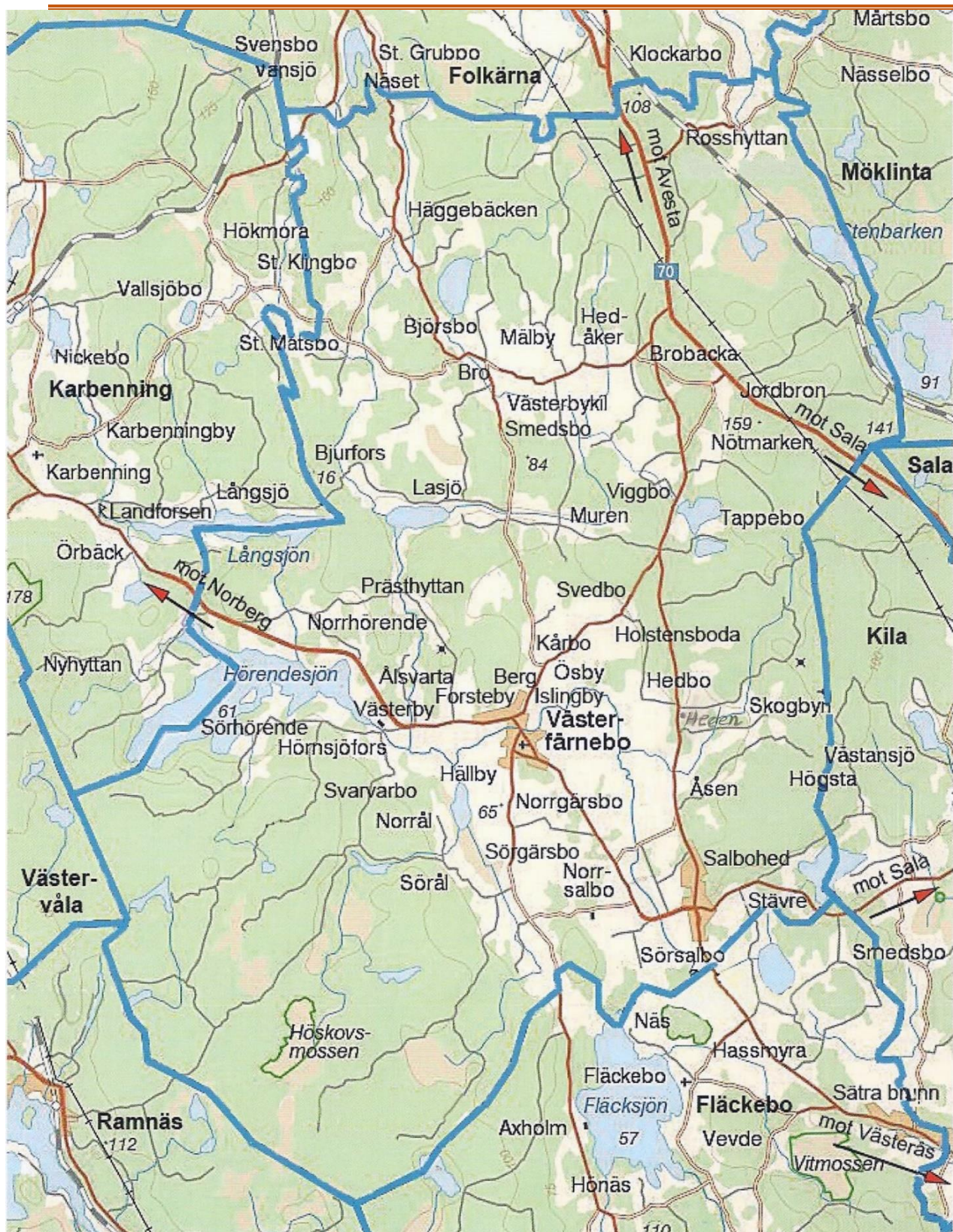
Västmanland är landskapet där blommorna lyser vackrare, sommar-molnen är vitare och sommarvinden ljummar än någon annanstans (Elsa Nyblom)

=====

Västmanlänningen är saklighetens människa och en arbetets människa. Har han en lidelse så är det arbetets och saklighetens. Västmanlänningen vill mera vara än synas. Hans lynne saknar den livliga utåtvändheten, men det seglar i stället djupt. (H. S. Nyberg)

=====

VÄSTERFÄRNEBOKARTA

HEDBOKARTA

FÖRORD

Varför skriver man ett sånt här alster?

Jo av den enkla anledningen att flera i den yngre generationen i slakten har frågat mycket om hur livet "tedde sig på landet" strax efter andra världskriget. Då skribenterna är födda under kriget och uppväxta under efterkrigstiden så blir olika episoder återgivna med våra ungdomsögon.

Enklast är att skriva om det som var och är välbekanta för oss. I detta fall är det uppväxten i Västerfärnebo (2,5 mil v om Sala). Owe växte upp på Lassasgården i Hedbo radby och Hans på släktgården på Heden. Vi har efter bästa förmåga satt ned på pränt det vi kommer ihåg kring gårdar, människor och speciella företeelser.

Vi har intervjuat några personer och vi har fått intressanta urklipp och artiklar av Lars Östlund, som vi vill tacka speciellt. Någon historisk djupdykning och forskning har vi inte gjort. Fanns det tid skulle det vara intressant att gräva fram hur de olika gårdsnamnen har kommit till.

Vi har dock varit så "ambitiösa" att vi även gjort ett försök att koppla händelserna till årtal, men här kan naturligtvis minnet "slå slint". Det är trots allt väldigt många år sedan saker och ting utspelades sig.

Hedbobygden i Västerfärnebo kallar vi gårdarna och området, som ligger väster om Långhedsvägen från ungefär "Bjurlings" och ned till Tvärhandsbäcken. Sedan har vi Hedbo radby, där familjen Curt och Ulla Eriksson med barnen Owe Ulf, Ewa, Jan och Nina bodde åren 1948 fram till 1960. Gården kallades "Lassas", som var morfar Albert och mormor Klara Gustavssons gård. I familjen fanns också mamma Ulla och morbror Arne Gustavsson.

Ovanför Hedbo på andra sidan Långhedsvägen ligger Heden-gården där Hans Johanssons familj bodde med mamma Stina, pappa Bertil och syster Margareta.

Familjerna Gustavsson/Eriksson och Johansson hade ett flitigt umgänge med varandra under många år och familjerna hjälptes åt på olika sätt.

Varför har vi i denna skrift inskränkt oss till 1940 - 1950-talet?

Helt enkelt därför att familjen Eriksson flyttade ifrån Västerfärnebo-bygden i juni 1960. Familjen flyttade till Ockelbo för att hjälpa farfar Otto ta hand om en kastrullfabrik (JEBO kokkärl).

Vad är det för intressanta rön, som kommit fram vid kartläggningen?

Länge trodde vi i Lassas att vi var "förskonade" ifrån att ha släktingar i Hedbo-nejden, för mamma och pappa pratade nästan aldrig om slakten på nära håll. På mormor Klaras sida var vi dock släkt med: Mary Tibbling, Heléns, Westerdahls och Edit Boström i Skogbyn. Vi har också på senare år fått reda på att vi har "nya" släktingar genom mormors bror Verner Källberg, som vi var helt ovetande om att han hade funnits.

Hur ser "Lassas"-barnen och Hasse "på Heden" ut idag?

Från vänster lillsyrran Nina Bäckelin, storebror Owe Eriksson, lillbrorsan Jan Säfwe, storasyster Ewa ter Laag, mellanbrodern Ulf Eriksson samt Hans "på Heden" Johansson.

Om Du käre läsare har intressant information kring Hedbo-nejden så hör gärna av Dig till: Owe 070-34 32 071, owe@erkonsult.com eller till Hans 073-52 37 285, bhanso42@gmail.com

MINNEN FRÅN HEDEN OCH DUBBELBYARNA. HEDBO-TVÄRHANDS- BÄCKEN AV HANS JOHANSSON

LITE ÄLDRE BILDER

Bild från Hedengården tagen omkring år 1900

Elin & Teodor Sellén
Vigda 2 december 1909
Hans Johanssons
morföräldrar

Stina & Bertil Johansson
Vigda 20 november
1937 Hans Johanssons
föräldrar

Matilda & Viktor Johansson
Vigda ca 1900.
Hans Johanssons farföräldrar

Familjen Johansson. Margareta, pappa Bertil, Hans och mamma Stina från 1943. Fotograf var troligen A Svedlund, som hade ateljé framme vid Västerfärnebo kyrka.

Familjen Johansson fotograferade på den egna tomten, som låg ut mot stora vägen

Margareta och sommarbarnet Monia

Stina och Erkmats Karin. Bertils Overland Whippet

Festbild från något större kalas. Troligen från år 1943. 3:e från vänster Curt o Ulla Eriksson och Albert och Klara Gustavsson (tittar mot kameran). I övre raden intill draperiet Bertil o Stina Johansson.

Maj-Britt Fernholm, Helga Axberg, Anton Ekholm och Karin Johansson, serverar vid Hans pappas 50-årskalas.

Min farfars far, Jan Jansson föddes i Nykrogen, som ligger i norra Västerfärnebo, den 29 augusti 1839. I oktober 1864 gifte han sig med Anna Jansdotter, som var född 2 maj 1842 i Tomts i Hedbo by.

Under 22 år, från oktober 1865 till oktober 1887 föddes 11 barn, 5 flickor och 6 pojkar. Endast 3 pojkar bildade familj, nämligen Karl-Erik född 1866, Viktor född 1873 och Oskar född 1885. En fjärde son, Johan Axel tog sig efternamnet Hedenvall och han flyttade till Stockholm och blev skomakare, tror jag. Den 4 mars 1911 knappt tre veckor före sin 40-årsdag, avled han, troligen av kolosförgiftning, antagligen genom för tidigt stängt spjäll på en kakelugn. De andra dog i 2 mån-11 års ålder, en flicka blev 28 år. Dödsorsak var ofta mässling, difteri, lungdot.

De tre sönerna blev alla kvar i Hedbo och blev alla bönder på varsin gård, nämligen Karl-Erik i Tomts, Oskar i Jan-Lars och Viktor Emanuel Johansson, min farfar, på Heden.

Familjefoto från år 1916.

Främre raden: Signe (tvilling med) Karin båda 8 år, farmor Anna Matilda, 43 år. Gossen, Bertil, min pappa, 11 år,
Bakre raden Agnes 14 år och farfar Viktor 43 år.

På 1800-talet hette många Jan, Anders, Johan eller Erik och fick efternamn som Jansson, Andersson, Johansson, Eriksson osv. Så ovan nämnda Jan Jansson, min farfars far tog sig namnet Johansson.

Min sysling Stig-Gunnar, barnbarn till Karl-Erik, tyckte att Jan Jansson kunde ha tagit sig ett något ovanligare efternamn och det tycker jag med.

En halvbror till Jan, Gustaf, tog sig nämligen efternamnet Fernholm, (han bosatte sig också i Hedbo). Han råkade ut för en olycka, (med en skenande häst) som ledde till att han, pga. kallbrand, fick ett ben amputerat. Jag vet inte med säkerhet men jag har fått berättat att min farfar Viktor, lät sälja en fjärdedel av Heden till Gustaf Fernholm för att han skulle ha något att leva av.

Flygfoto över Heden, är troligen taget 1947. Då potatislandet fortfarande har blasten kvar så är bilden troligen tagen på sensommaren eller hösten.

T.v. om mangårdsbyggnaden står en flygelbyggnad, där det var lanthandel från 1920-talet till 1955/56 då Anton Österling hade byggt affär och bostad på en tomt tvärs över vägen mitt emot den gamla affären.

Ekonomibyggnaderna: Till höger (längan) är ladugården, på timret uppe på skullen (= "övervåningen" som användes till att förvara höet för vinterns behov), står årtal 1804 skrivet och vi har tolkat det som att den byggdes då. På sidan finns en liten utbyggnad som hade tre svinboxar.

Mellanbyggnaden var stall och lider, troligen byggt 1911 och till vänster logen, troligen 1914. De tre husen framför är till vänster utedass med två "sittplatser" och ett lider på sidan om dasset.

Mitt byggnaden är ett magasin för spannmålsförvaring. Där fanns tre avbalkade "bingar", och till höger "båsshus" där agnarna från trösken förvarades och som användes till att strö i kreatursbåsen. I fronten, omgiven av ett par björkar, står brygghuset som innehöll två pannmurar och ett litet rökeri, där man rökte fläsk, skinka och korv.

I en av pannmurarna minns jag att man kokade vatten till grisslakten. Det var nämligen så att när grisen hade avlivats och tömts på blod lade man kroppen i ett sk. lögkar. Sedan hälldes kokande vatten på grisen i "badkaret" för att skälla den och så drog man kättingar fram och tillbaka runt griskroppen för att ta bort borsten/håret på grisen.

Vi hade även ett badkar i bryggghuset där vi kunde få ett bad när vi var barn. Det var ovanligt med både WC och badrum före 1950/60-talet, inte heller centralvärme var särskilt vanligt på den tiden. Slutligen: Bakom träden till höger om mangårdsbyggnaden, huset med två skorstenar, döljer sig ett långt smalt lider som det fanns ett garage, cykelbod, matbod, två vedbodar, magasin, snickarbod och två små rum som på sommaren användes till drängkammare. Den andra pannmuren användes till att koka rödfärg i, åtminstone fanns det rödfärg i den vill jag minnas.

Här är en bild från nutid som visar hur det går till vid hemslakt av en gris. Vid sidan om bryggghuset kan man se något ljust och det är plank över en vattenbrunn med handpump på. Från pumpen satt en ränna som ledde in vattnet till ett fast cementerat kar. Där hade man då ett vattenförråd, så man slappa att gå ut och pumpa varje gång man skulle fylla på pannmuren eller för att skölja tvätten.

Tvätten ja, före 1950 fanns inga tvättmaskiner på gårdarna. Då kunde det gå till så här:

Det är jag, Hans och min syster Margareta vid Knipkällan och borstar mattor. Bilden kan nog dateras till 1953 - 54 och är tagen inne i det så kallade klapphuset, där man stod på knä och gjorde rent mattorna med såpa och rotborste.

Knipkällan är som namnet antyder en källa, en grundvattenkälla. Det porlade upp hinkvis med vatten varje sekund och det bildade en liten sjö på några hundra kvadratmeter med klart och rent vatten. Från "källsjön" ledde en bäck vattnet ner till Tvärhandsbäcken för att slutligen mynna ut i Svartån.

Bröderna Thalén som ägde gården där källan ligger, planterade ut regnbågsforeller i Knipkällan i början på 60-talet. Detta fiskbestånd var en attraktion för bygden under några år.

Jag nämnde tvättmaskiner tidigare, så minns jag att Elof Tibbling skaffade en eldriven sådan, någon gång i början av 50-talet. Byborna kunde få låna hem maskinen till sina gårdar och betala en viss ersättning för lånet. Ungefär vid samma tid byggdes en del nedlagda mejerier om till andelstvätterier där sockenborna fick köpa andelar och göra stortvättar mot betalning. I Västerbykil fanns en sådan andelstvätt. Vi åkte dit ett par gånger om året och tvättade. Tvätteriet var bl.a. utrustat med stora tvättmaskiner, som rymde ca 15 - 20 kg tvätt, några centrifuger och en stor varmmangel.

Sala stad hämtar sitt vatten från Knipkällan.

Under senare delen av 1960-talet började Sala stad leta efter tillförlitlig vattenförsörjning till Sala och då föll man för Knipkällan. Det gjordes provborrningar, vattnets kvalitet kollades och tillgången på vatten mättes. 1968 byggdes en pumpstation och det grävdes en ledning till Salas vattentorn och har sedan dess försett Salaborna med vatten av utomordentligt hög kvalitet och dessutom mycket smakligt. Efter att vattnet började pumpas till stan har överskottet i "Källbergs källa" mer än halverats, alltså det som rinner ut i Svartån (se sid 106).

Gården Heden

Sven Westerdahl, som 1951 köpte villan mittemot Heden, pratade jag ofta med. Han hade varit med om mycket, och visste det mesta om bygden. Sven menade att vid laga skifte omkring 1860 bodde lantmätaren på Heden och grannfastigheten Lindsjö. Arronderingen av fastigheterna är väldigt sammanhängande och det skulle delvis bero på att lantmätaren genom boendet gynnade "oss".

Hedens areal är ca 50 hektar (=100 tunnland), hälften skog, 20 ha åker och fyra ha ängsmark vid Svartån. Ängen förvärvades av farfar Viktor från Boda Gård/Stråbruken runt 1920, då tydligen 100-tals tunnland såldes av från Boda.

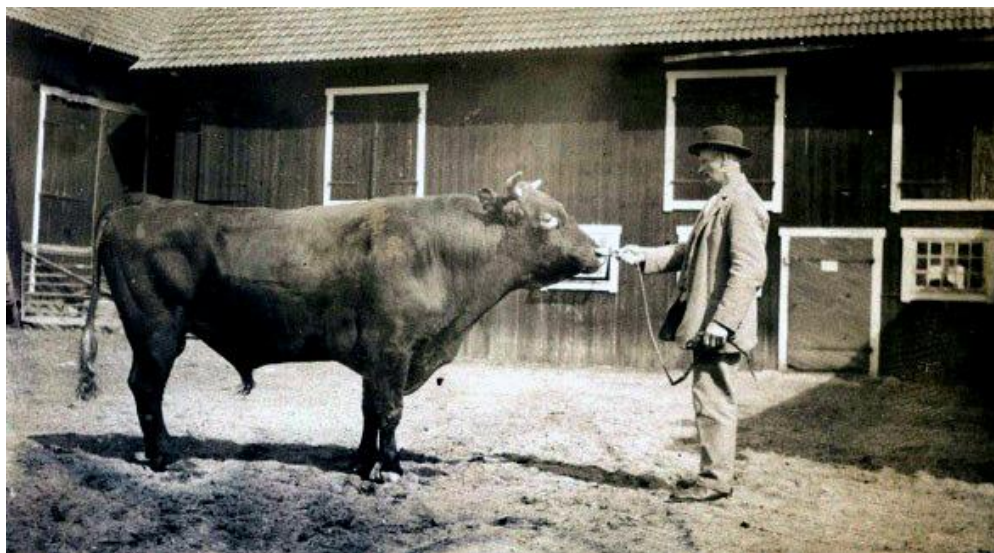
1921 bildades Västerfärnebo Elektriska distributionsförening och så kom elektriciteten till Västerfärnebo och Hedbo under 1920-talet. Dessförinnan var det stearinljus, fotogen och karbidlampor, husen värmdes med kakelugnar, kaminer och på vedspisar lagades mat och bidrog även med uppvärmningen. Handmjölkning och tröskning med slaga kunde succesivt avvecklas. Även om en ångtröskförening tillsammans med Norrsälbo hade funnits sedan början av 1900-talet.

På gården fanns ett tiotal kor. Tre hästar av nordsvensk ras, Norma f.-29, Nancy f. -34 och Vandy f. -41, hette de, och var mormor, mor och dotter. Vandy var ivrig och hade bra trav och tävlade på Tappebosjön med viss framgång, det finns både första och tredje placeringar.

Som regel hade vi 10 - 12 mjölkkor, 3 - 5 kvigor, ett 30-tal höns och några hushållsgrisar. Dessutom var vi tjurhållare, dvs. en tjur fanns på Heden och så kom bönderna runt omkring med sin kor för betäckning.

1949 - 1950 hade en seminförening kommit igång för artificiell insemination dvs. konstgjord befruktning. En ofta kvinnlig veterinärassistent, kallad "seminutta", kom till gården och verkställde befruktningen. Då skulle bonden assistera med tvål, varmvatten och att hålla undan svansen på den brunstiga kon/kvigan, så insemineringen lättare skulle kunna genomföras.

Växtodlingen var växelbruk. Man odlade vall (hö), havre/korn, höstvetete och trädgård under en sjuårsperiod, så att jorden inte skulle utarmas. På våren spreds som regel kornas gödsel ut före sådd. I början på juli var det dags för höskörd, då skulle vallarna slås och för att torka till hö hängdes gräset upp på hässjor.

Kortet är troligen taget någon gång runt 1930.

Farfar Viktor Johansson med en av tjurarna som fanns på gården under första delen av 1900-talet. De står framför byggnaden som vi kallade stallet, där det fanns det tre spiltor för gårdens hästar Norma, Nancy och Vandy.

Transporterat, värd

ANDELSBREV

N:o **12762** uti

MJÖLKCENTRALEN

Lantmännens Mjölkförsäljningsförening u. p. a.

Herr *W. Johansson*
Hedbo 1 har

erlagt full betalning för andel i föreningen och tillförsäkras genom detta andelsbrev all den rätt som med gällande lag och föreningens stadgar överensstämmer.

Detta andelsbrev gäller för det antal kor, som anges å omstående sida.

Stockholm den *30/5* 1933

MJÖLKCENTRALEN

Lantmännens Mjölkförsäljningsförening u. p. a.

Styrelsen

J. Mörzinger Carl Uthenskröna
Levifström *Carl Axel-Ström*
Wierdumling *P. A. P. P. P.*

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM 1933

Under trettioalet lades bymejerierna ned i snabb takt. I Hedbo hade det funnits ett mejeri vid Knipkällan. Att det låg där var förmodligen för att det fanns tillgång till både kallt och mycket bra vatten. Bröderna Anton och Sven Thalén som i likhet med de flesta bönder i Hedbo hade mjölkkor, kylde mjölken genom att kallt källvatten rann runt 40 - 50 litersflaskorna. Här bredvid finns ett "andelsbrev" som kvitto på att man var delägare i Mjolkcentralen som Arla hette då. Min farfar blev medlem 1933 och pappa efter övertagande av gården, blev medlem 1938, tydligen med samma medlemsnummer. På 40-talet hämtades mjölkflaskorna på gårdarna och kördes till mejeriet i Sala. På eftermiddagen återfördes flaskorna till gården och då ofta med skummjolk, som gavs till spädkalvarna. Spädkalvar blev antingen kvigor (senare kor efter första kalvningen) eller så föddes de upp till att slaktas för familjens köttbehov.

Medlemskapets övergång å Herr.....
Bertil Johansson

Godkännes. Stockholm den *7/6* 19*38*

MJÖLKCENTRALEN,
Lantmännens Mjölkförsäljningsförening u. p. a.

W. Johansson

 SYSTER MARGARETAS MINNE AV NÄR HANS FÖDDES.

"Hans, min lillebror, föddes en mycket kall eftermiddag i kökskammaren den 29/1 1942. Dagny Lindholm (1922 - 2007) bodde hos oss många år, kom till oss som lillpiga (1935, 13 år ung).

Dagny tog mej på armen gick genom den långa hallen in till farfar Viktor, där jag skulle vila middag med honom.

Efter nån timme hämtade Dagny mej. Gick in i köket och bredvid spisen stod en mangelkorg med en liten varelse som skrek. Jag visste inte vad det var?

Konstigt, var kom han ifrån? Jag frågade Dagny, då sa hon att han kom i den här resväskan. Väskan hade barnmorskan med sej, det var Hilma Hållen från Västerfärnebo. Jag skulle fylla 4 år i mars".

/Storasyster Margareta

1945

Här sitter pappa på sin 40-årsdag, bland blomster och presenter. Jag minns särskilt likörkaraffen, som står på bordet till höger, och en silverbricka, som finns mitt på bordet, en kristallvas och en glasvas med nåt silverinlägg.

Ett av de tidigaste minnena jag har är från min pappas 40-årsdag den **26 oktober 1945**. Jag kan ha fel, men jag tror mig minnas att ett åskväder rådde och att blixten slog ner i en luftledning ute på vårt gårde. Nedgrävda elkablar existerade inte på 40-talet, det var luftledningar som oftast gick tvärs över fälten. Bonden fick en engångsersättning 10 - 15 kr/stolpe.

Då, på den tiden gick man man ur huse för att uppvakta på jämna födelsedagar, fyllde man 50 var det riktigt storkalas. Det var mest manfolk som kom till män och tvärtom när kvinnor fyllde år, dock dök det upp en och annan karl då också.

Gratulanter Från vänster bakre raden: Oskar Fernholm, Emil Larsson, Emil Johansson, Qvarforts-Kalle Andersson, Albert "Age" Gustafsson, Martin Johansson, troligen Olle Ringvall (vägmästare, Salbohed), Elof Tibbling, Hugo Johansson (lanthandlare i Hedbo), tre Salbokarlär Gunnar Törnros, Holger Eriksson och Paul Mattsson, Ernst Larsson och mittraden: farmor Matilda Johansson, mina föräldrar Bertil och Stina, farfar Viktor, mormor Elin Selldén och längst fram: Arne Gustafsson (troligen fotograf) och Dagny Lindholm, som var "au-pair" (eller piga som det kallades då), på Heden när jag (Hans) föddes.

1946, mitt i natten, väcktes vi av att det var ett intensivt eldsken över skogen, väster om Heden mot Hedbo-by hållet. Pappa ropade "Hela Anders-Mats brinner"! Om vi barn gick dit och tittade tror jag inte. Det var inte Anders-Mats gård som brann, men väl närmaste grannen Jenny och hennes son Albin Johanssons bostadshus som totalförstördes. Alla grannar led förstås med Jenny och Albin och många gav kläder och saker som behövdes för vardagslivet. Deras hus var också granne med gamla Hedbo småskola, som något år innan blivit nedlagd. Den klarade sig helt utan skador vad jag kan minnas. Så småningom byggdes ett nytt hus upp för Jenny och "lång-Albin".

På senhösten blev farfar sjuk och sängliggande. Han led av astma och hade problem med luftrören, som han skriver i en almanacka från 1946, medicinen heter Kreosan. Han hade fått TBC och den 8 november står det att "bädda jag ner mig i sängen och har lågat i fyra veckor den 6 Dec." och "Var till Sala den 6(december) till Källmark och Röntjenbehandlas. De var tvära och elaka båda 2".

Källmark var känd för att vara en icke särskilt snäll läkare på Sala lasarett, det fanns även ett antal sjuksköterskor som också omtalades med skräck; syster Jenny och syster Sara var ett par av dem.

Farfar avlider den 25 januari 1947, nästan 74 år gammal. Vid ett dödsfall, skulle släkt, grannar och bekanta komma till sorgehuset och ta farväl av den bortgångne. Kistan stod i vad vi kallade garaget, beläget i den långa boden intill mangårdsbyggnaden i gavelsidan ut mot vägen. Granris hade lagts på golvet runt kistan som dekoration och så togs där avsked. Särskilda kort skickades med inbjudan till att närvara vid begravningen. Efter Viktors begravning hölls middag i hemmet.

Inga Klinga från Salbohed var ofta anlita som kokerska och så var det vid farfars begravningsmiddag. Jag minns inte vad vi åt, antagligen någon kötträtt. Till dessert fick vi bl.a. något med maränger, för Bojan (som varit fosterbarn i Heden, hon kom dit när hon var i tio-års åldern) tyckte att Inga Klinga hade gjort maränger stora som de värsta dasslock.

Året 1947 var ett varmt och regnfattigt år. På vintern 1947/48 fick vi slut på vattnet i vår brunn så vatten hämtades från Knipkällan i en 300-liters tunna på hjul, som drogs av en häst. Den var upphängd och spärrad, men kunde vickas runt och tömmas ned i brunnen. Vad jag minns gick det åt ca 5 tunnor om dagen. Påfyllningen skedde för hand med en hink.

1948 blev pappa sjuk första gången i magsår och det mitt under höskörden och blev inlagd på Sala lasarett i nästan en månad. Vi fick hjälp av grannar och släkt så det ordnade sig.

1949 på hösten börjar jag i Salbo småskola, Rut Andersson är lärarinna. Det var en B-skola där både ettan och tvåan hade lektioner i samma skolsal.

En tragisk händelse inträffar på hösten 1949, då Siv Nilssons pappa omkommer vid en olycka i Sands kvarn på hösten. Han fastnar troligen med rocken i någon remskiva eller drivaxel och avlider omedelbart.

Skolfoto från 1949. Bakre raden: Karl-Erik Lindholm, Karl-Göran Mårtensson Stig Wåhlgren, Rune Wåhlgren, Per Westerdahl, Rune Stoltz, ?????, Kjell Backman, och Sven Anders Park. Mellanraden: Gunbritt Törnros, Kerstin Pettersson, Lena Svensson, Ingegärd Kilgren, Ulla Fredling, Agneta Holmborn, Siv Nilsson och Birgitta Gustafsson. Främre raden: Jan Törnros, Anders Liljeros, Bengt Ove Öström, Hans Pettersson, Per Axelsson Jag Hans Johansson (en solig dag så jag tittar ner just när kortet tas) och Ove Bergman. De i kursiv stil går i 2:an, nio st. och hela femton 1:or.

BILSEMESTER MED LASSAS OCH HEDENS FAMILJER JULI 1952.

Hur det blev bestämt vet jag inte, men en dag i mitten av juli 1952 for vi iväg i två Chevrolet av sent 30-tals modell. Vi skulle åka till Oslo, och Västkusten och Göteborg. Curt hade fått något fel på deras bil så de kom i Tomt-Martins Cheva, som de hade fått låna. Färden gick genom Närke och Värmland, gränsstationerna hette Töcksfors i Sverige och Ørje i Norge, som jag tyckte var spännande namn. Att vi åkte till Norge berodde delvis på ett protokoll om passfrihet rårde sedan den 14 juli 1952, så det var enklare att komma in i Norge. Mitt minne av resan är bl.a. att det var regnigt och att vi sov i tält eller bilarna de flesta nätterna.

Färden gick alltså till Oslo. Där minns jag att vi satt på ett kafé eller restaurang på kvällen och våra mödrar tyckte det var obehagligt när ett par satt och kysstes, och en farbror bjöd nån av oss barn på choklad. Den kunde

ju vara förgiftad. Färden fortsatte söder ut mot den då nya Svinesundsbron, som byggdes 1939 - 1942 och är 420 meter lång med en segelfri höjd på 58 meter. Bron togs i bruk 1946 och ersatte då en färja över sundet. För oss barn var den imponerande och spännande att åka över.

Mot Strömstad och Bohuslän ner mot Gravarne, numera Kungshamn och Smögen. I Gravarne övernattade vi på ett hotell. Ulla som upptäckt att hon var gravid mådde inte bra, så det var skönt att slippa bo i tält eller bil. Vi åt en god måltid på restaurangen som hette Snäckan.

Färden gick mot Göteborg och Liseberg. I Göteborg, som var en storstad, var inte våra fäder vana att köra i så vi kom ifrån varandra. Hur skulle vi träffas igen? Curt var finurlig så han lät Ulla och nån av barnen stå vid en utfart och sedan for vi omkring och letade. Efter några turer var vi samlade igen. Jag har för mig att vi var på Liseberg, men är inte helt säker. I varje fall var vi dit någon gång under början av 1950-talet. Margareta var lite av en guide, eftersom hon någon månad tidigare hade varit på skolresa med tåg från Snydens station i Karbenning med 7an, avgångsklassen på den tiden. Pengar hade bl.a. samlats in genom att ha auktioner och luciatåg, som Owe har berättat om när han och Ulf brottade ned Judas. Hemresan gick över Mariestad, där vi åt en god måltid på dess stadshotell, som är i stil med Salas numera rivna.

Så här ser Mariestads stadshotell ut i dag. Synd att Salas är borta! Det frågades av någon i sällskapet, "Undrar i vilken lada får ligga i natt?" Hem kom vi och för mig var det en stor upplevelse och roligt att ha fått vara med om.

Yngve "Kattsingen" Hjalmarsson framför gamla affären vid Heden.

Rune Thalén vid den nya affären

Åsens skola. Läsåret 1953-54. Klass 5 och 6. Lärare: Olga Svensson

Rad 1 från vänster: Gunder Schwerin, Jan Törnros, Rune Stoltz, Anders Park.

Rad 2 från vänster: Kjell Backman, Per Axelsson, Ove Bergman, Stig Wåhlgren, Rune Wåhlgren.

Rad 3 från vänster: Anders Liljeros, Gun-Britt Törnros, Kerstin Pettersson, Birgitta Gustavsson, Bibi Karlsson.

Rad 4 från vänster: Lena Svensson, Siv Nilsson, Ulla Fredling, Ingegärd Kilström.

Rad 5 från vänster: Hans Johansson, Per Westerdahl, Karl-Erik Lindholm, Hans Pettersson.

GÅRDAR LÄNGS MED LANDSVÄGEN I HEDBO FRÅN NORR TILL SÖDER

Bjurlings var gården längst i norr i Hedbobygden. Gården låg öster om landsvägen. Där bodde familjen Fernros, Ejnar och Rakel, med barnen Rune (-43), Curt (-48) och Gärd (-51).

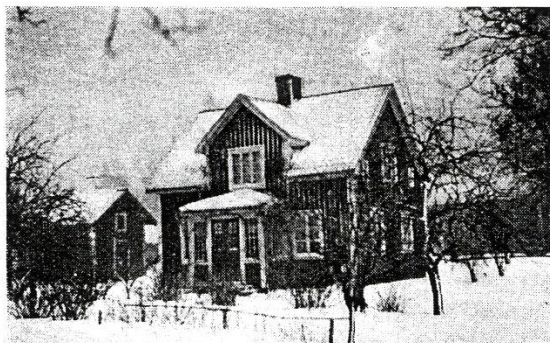
Bild från Oves klass-träff i Salbo skola år 2000. I bild Kristina Sahlberg f. Söderkvist och Rune Fernros.

Familjen Fernros var frireligiösa och tillhörde baptisterna. Ett nöje bland oss barn/unga var att gå dit på bönemöten, som det kallades, där det sjöngs mycket vackra sånger.

En ung flicka som börjat spela mandolin gick till Ejnar för att få instrumentet stämt. Hon spelade en låt och Ejnar frågade om flickan kunde spela "Du gamla du fria". "Ja, det var den jag spelade", svarade tösen. Hennes mandolin-karriär blev kort.

Nästa stuga väster om landsvägen, var **Leonard Tibblings**, (tvillingbror med Elov som drev hemgården nere i byn). En liten, liten stuga, kunde inte vara mer än runt 30 kvm. Bakom stugan fanns en liten, liten verkstad med massor av grejer, verktyg, maskiner, rör, metaller och skrot. Leonard var lite av en mångsysslare. Sotare, skomakare, smed, kunde använda slagruta för att hitta vattenådror. Senare på 50-talet, byggde han en ny villa på tomten. Leonard hade separerat från Ingrid, runt 1940. En dotter Kerstin var född 1930 - 35. På Leonards tomt hade det funnits en dansbana kring sekelskiftet 1900. Det fanns rester av den som jag kan minnas. Ett zigenarläger hade också funnits på den platsen på 1920-talet sågs det.

Söder om "Leonards" låg **Fernholms**

Heden

Postadr.: Salbohed. Tel. 71 A.

Areal: Total 18,43 har, därav 8 åker, 10,43 skog. Tax.-v. 8.900.

Jordart: Lerjord o. sandbl. jord. Skogsbest.: Bl. barrskog. Manbyggn. uppf. 1928, ekonomibyggn. på 1890-talet. 2 hästar, 8 kor, 2 svin, c:a 10 höns. Reakt.-fri S. R. B.-besättn. Arealen täckdikad. Nuv. äg. köpte gården av sin fader.

Äg.: Gustaf Oscar Fernholm f. 1891. Son till G. Fernholm o. h. h. Vilhelmina Jansdotter. Gift med Elin Thalén f. 1891. Barn: Majbritt f. 25, Gunvor f. 27, Lennart f. 28, Gösta f. 31.

I slutet på 50-talet slutade de med mjölkkor och barnen började arbeta utanför gården. Gun var något inom hemvården, gifte sig och fick fem barn. Hon avled i slutet av 60-talet i cancer. Lennart blev betongarbetare /snickare, Gösta började arbeta med brunnsborrning och flyttade på 70-talet till Avesta och arbetade på järnverket. Han var sambo med Margit. Majbritt blev hemma på gården, arbetade på Sättrabrunn, gifte sig med Rune Johansson från Hedåker, fick barnen Monica (-50) och Mikael (-64).

Söder om Fernholms låg **Palmbergs**. Klas och Jenny Palmberg med bl.a. dottern Mary f.1909, som gifte sig med Elov Tibbling. Någon gång före 1930 fanns något av en handelsbod i ett uthus hos Palmberg. Marken köptes av Manne Helén i mitten/slutet av 40-talet. Klas Palmberg hade hög smärtgräns berättas det, oöm och god kondition. Han lär ha tagit ledigt en sommardag och cyklade tidigt på morgonen norrut och kom hem sent på kvällen efter en tripp upp till Siljans trakten. Klas "dog med stövlarna på".

Under ett dagsverksarbete hos Melins ramlade han av ett hölass, slog sig illa på cementgolvet och avled av skadorna.

Mitt emot Fernholms och Palmbergs låg/ligger två stugor. I den i norr bodde **Manne Johansson, Hedströms Manne** kallad. Varför han kallades det vet jag inte, han var lite smålsken och vi barn smög vid några tillfällen hem till huset på kvällen och spelade harts-fiol. Det gick så till att man med hjälp av en knappnål fäste en björntråd, en stark sytråd, i fönsterkittet, rullade ut tråden ca. 15 - 20 meter och drog harts fram och tillbaka. Då hördes ett obehagligt gällt ljud inne i huset. När Manne hörde det och misstänkte att det fanns fridstörare i närheten, så kom han ut visade sin irritation med rop och stampande på farstubro eller marken. Vi blev aldrig avslöjade, men vi var säkert misstänkta, det måste ju vara byns rackarungar.

Bredvid Manne bodde **Emil och Britta Johansson**. Emil och Manne var bröder, har jag för mig. Innan Emil o Britta flyttade dit, var de bönder i "ErkMass" nere i byn. När deras son Evert Sjögersten övertog gården köpte Emil huset av en som hette Bäckgren. Bäckgrens kommer jag inte ihåg så väl, de hade en dotter som hette Birgitta född 1936.

Sen kommer vi till mitt barndomshem **Heden**. Jag har beskrivit det tidigare. I flygelbyggnaden hade farfar öppnat en byhandel troligen på 1920-telet. Faster Signe född 1908, var under en tid innehavare av **Diversehandeln** under ett antal år innan hon gifte sig 1935? med Erik Bergström från Hörngår'n i norr Salbo. Efter Signe kom en Folke Berglind att bli lanthandlare i Hedbo, fram till början av 40-talet.

Åke och Eivor Lindberg övertog affären och drev den fram till ca 1944, då Hugo Johansson från Kivsta utanför Sala drev den till 1948. Sista handlaren i Hedbo blev Anton och Vera Österling. Fram till 1955 var de i flygelbyggnaden på Heden och därefter, på andra sidan landsvägen, byggde Anton en ny affär i ett suterränghus med affär på bottenvåningen och bostad på övervåningen. Anton fick besvär med hjärtat och lade ned verksamheten 1974 och blev den siste lanthandlaren i Hedbo.

Söder om Antons nya affär bodde **Sven Westerdahl**. Han hade förvärvat fastigheten 1951 efter att **farbror Per-Erik Jansson**, född 1858, avlidit på nyårsdagen 1950 drygt 91 år gammal, vilket var en hög ålder då. Kungen Gustaf V, blev lika gammal som Jansson, födda samma år 1858 och båda avlidna 1950. Per-Erik hade blivit änkemän 1944 då hustrun Emma avled. I slutet på 1800-talet hade han varit i Amerika och arbetat som timmerman ett 10-tal år men återvänt till hembygden.

Mamma Stinas farfar och Per-Erik var syskon, och de sista dagarna av sitt liv bodde han hemma hos oss på Heden. Distriktsläkare Helge Runestrand besökte Jansson någon av de sista dagarna då Per-Erik hade fått

lunginflammation, yrade han och då talade han engelska, sa doktorn, ingen i vår familj kunde något främmande språk på den tiden.

Sven Westerdahl kom från Skogbyn där hans bror Erik Westerdahl hade övertagit hemgården. Sven var/eller blev by-snickare, en noggrann och kunnig yrkesman. Mamman Emma hade också flyttat med för att stå för matlagning och andra hushållsgöromål. Jag minns att hon vid ett tillfälle använde spinnrock. Efter pappas tidiga bortgång 1958, blev Sven en ovärderlig hjälp för oss att kunna driva jordbruket på Heden.

Söder om Heden på västra sidan om landsvägen låg **Larses, Helmer och Mary Wåhlgren, med barnen Ulla och Stig samt Helmers föräldrar Carl och Ottilia**. Ett litet hemman på 10 hektar åker. Två bostadshus fanns på gården; ett riktigt gammalt med stort kök och en liten kökskammare på nedre botten, en stor sal och ett litet rum på övervåningen. Ett nytt hus hade uppförts under 30-talet på gården med källare och en sorts centralvärme. Man eldade i en stor kamin i källaren och värmen fördelades med luftkanaler till rummen och köket "ovanför". Under förskoletiden lekte Stig och jag nog varje dag kan jag säga. På den tiden var söndagsmiddagar lite extra. Många måltider har jag ätit hos Wåhlgrens. När middagen, som åts nästan alltid prick klockan ett på dagen närmade sig, sa jag till mamma, "Nu går jag till Stig och ser vad dom har för mat". Väldigt ofta gick jag mätt därifrån efter en god middag.

Söder om Wåhlgrens låg **Källbergs**, Henning och Alma Thalén. De hade vuxna söner Anton (f.1916) och Sven (f.1924). Äldsta dottern Helmy (f.1914) hade blivit gift med Emil Larsson i Anders-Mats. Källbergs låg lite i utförsbacke ner mot ovan nämnda Källbergs källa, väldigt vacker, särskilt när det var full grönska.

På andra sidan landsvägen på östra sidan bodde **Johan Julius, ("Hesa"-Fredrik kallad) och Agnes Eriksson**. Att han kallades så berodde på att han det lät hest när han pratade. Han var bland annat byslaktare. På hösten kom han hem till oss och slaktade julgrisen, en spännande händelse och jag minns att jag även blev ledsen och grät vid något tillfälle, men sånt är livet.

Söder om Hesa-Fredrik bodde **Harald och Elin Hallbrink** med fem barn Gurli, Evy, Bror, Bo och Lars. Lars gifte sig med Margareta, min syster. Villan ligger mycket vackert vid Lindsjön och är byggd på 40-talet. Harald drev en målarfirma med två eller tre anställda, bl.a. sonen Lars och Lasse (Högberg)Persson, jämnårig med Ulf Eriksson.

Nästa hus, söder om Hallbrinks låg "mejeriet". Där bodde **Erik och Hilma Lindholm**, med barnen Inga(-Lill) f.1936 och Karl-Erik f. 1942. Erik drev ett lastbilsåkeri med bl.a. timmertransporter. De flyttade till Örsingsbo ca 1952. Åkeriet köptes då av Arne och Anna-Greta Pettersson. Dom hade fyra barn Ingabritt, Eva, Anders och äldsta sonen Rolf f.1947. Han var rörmokare och bor numera i Sala.

Söder om "mejeriet" bodde en farbror till Sven Westerdahl, **Emil och Jenny Westerdahl**.

Folk och folklynne

Färbokarlar. Från vänster Einar Gustafsson, Berg, Johan Stolpe, vars far var furir vid Västmanlands regemente, och Albert Berglund, Hebo. De tre typiska färbokarlarna räta på ryggen under skördarbete i Ösby hösten 1950. Foto Åke Larsson.

På västra sidan låg en liten stuga där **Emeli Schärling** bodde. Henne minns jag bara som en gammal gumma. Längre ned i backen bodde **Oskar och Albert Berglund** och deras hushållerska, som hette Inga. Oskar och Albert var bröder till Ottilia Wåhlgren. Efter bröderna Berglunds bortgång förvärvades huset av en målare, Olavi Färnliden.

Söder om "Berglundspojkarna" ligger "Lisselgårdarna". Först kom **Bergvalls**, Valdemar och Aina (syster till Anton Österling) med dotter Vanja f.1938 och sonen Eje f. 1943. (bild t.v.) Eje äger gården sedan 1970-talet. Eje arbetade ett trettiotal år på Salbohedskolan, fram till pensioneringen. Ejes syster Vanja, som bor i Västerås, är gift med jämnårig

Gunnar Andersson.

Grafströms, bredvid, brukades av Johan och Mary till sonen Yngve f -38 övertog gården omkring 1970. En dotter Gertrud var gift med Bengt Ström.

Några småstugor låg nedanför Grafströms. **Mimmi och Oskar Westerdahl** och **Erik Högberg**, gift med **Greta Persson** från Halland. Greta hade sonen Lars Persson sedan tidigare och de fick gemensamma sonen Per.

Alldeles utmed vägen bodde **Tilda Haglund**. David Lindholm och hans mor Augusta köpte stugan efter Tilda Haglunds bortgång.

På andra sidan landsvägen fanns tre stugor Först var det **Arvid Ekholm** sedan **Elsa Sofia Karlsson**. Hon hade en liten jordbit mellan hus och

landsväg och även en teg bakom huset, som pappa Bertil odlade potatis på några år. I farfars kalender från 1946 står "Satte potatis i år 1946 hos Karlsson den 16 maj, få se när dom kommer upp" och "Satte potatis i fjol den 23 Maj Hos Karlsson".

Söder om Karlsson bodde **Henning och Hilma Hassel**. Henning var för det mesta glad och hade en "skrattande" röst. Sist, strax före Tvärhandsbäcken bodde **Gunnar och Ellen Mattsson**, med sonen Nils. Nisse var en klurig kille som drev en radio- och TV-reparationsverkstad vid sidan om jordbruket.

Norr om Bjurlings fanns ett antal hemman; Larsbo och Linds vid Hedbo stängslet. Larsbo var en 500 hektar stor skogsegendom, som ägdes av godsägare Sven Hamne, Västerås.

Han hade en arrendator som hette Flink och som dessutom var skogvaktare på fastigheten.

Bröderna Flink Ingvar (t.v.) och Kjell var skolkamrater med Owe Bilden är från återträffen år 2000 vid Åsens skola. Precis som under skoltiden så umgicks bröderna helst med varandra.

Larsbogården låg drygt två km från Österlings lanthandel. Här fick familjen. Flink hämta posten i brevlådan utanför affären.

Samma sak var det för familjen Lind uppe vid Hedbo stängslet, dit var det över en kilometer.

Pappan hette Vallentin och mamman Ingrid: Barnen var Ingegärd (gift med Åke Thalén) och Bernt. Det fanns ingen el på gården inte förrän in på 50-talet då fick de ström. Bernt övertog gården, men brukade den aldrig, vad jag vet. Söder om Linds bodde en familj Elving, som jag inte vet så mycket om. De hade en dotter som var född omkring 1937 - 38, men de flyttade från gården någon gång kring 1950.

Öster om Elvings hade Lassas en utäga, Råbykärr. Öster om den låg Sågdammen och Kvasjön. Invid sjön låg ett ödetorp som under pappa Bertils barndom hade bebotts av en familj Lustig, som hade en dotter i pappas ålder. Lustigs obebodda bostad och uthus fanns kvar och var tillsammans med Sågdammen och Kvasjön ett utflyktsmål för oss barn när

vi var i 10 - 12 årsåldern. Lustigs mark ägdes på 50-talet av Emil Larsson, (Anders-Mats Emil).

Lite väster om Elvings fanns ytterligare ett ödetorp, Lindkvistens som ägdes av Lassas. Där fanns också bostadshus och loge kvar in på 60 - 70 talet.

MellanHedbo" stäckte sig från Lindbergs i norr till Olssons i söder. Maja och Nisse Lindberg hade ett litet ställe något nordost om Lassas. Rune född ca 1932 och (Evy) Ann-Marie född 1938 var deras barn. Ann-Marie gifte sig med Källbergs-Sven i slutet av 50-talet. Rune hade flyttat hemifrån i slutet av 40-talet. Nisse arbetade på Boda gård hela sitt verksamma liv.

I skogsbrynet några hundra meter söder om Lindbergs fanns tre små stugor. Närmast Lindbergs bodde "Vit-Jansson", som jag bara har svaga minnen av. Han hade fina trädgårdsodlingar, som han stolt visade för mamma. Att han kallades Vit-Jansson, berodde på att han hade ett väldigt ljust, vitt hår.

I nästa hus bodde Karl August Johansson och hans dotter Märta som hade förblivit ungmö. Jag har för mig att hon tidvis arbetade i Antons affär. På sommaren hände det att vi köpte någon liter jordgubbar av Märta för någon 25-öring litern.

Nästa granne var Bernhard och Hanna Andersson. Bernhard kallades allmänt för gnäll-Bernhard, beroende på hans gälla röst. Han hade arbetat på "Vägen" som man sa och vid ett tillfälle hade han hamnat under ett ras av stenar eller jord och höll på att omkomma. En av jobbarkamraterna lär ha sagt "att de ä väl lika bra vi slår ihjäl stackarn så han slipper pinas". Efter den olyckan ska han ha fått den pipiga rösten.

Bernhards-Hanna led av sviterna efter sömnsjuka och kunde inte rikta huvudet rakt fram utan hade alltid huvudet på sned. De köpte mjölk av oss några dagar i veckan.

Min mamma Stina hjälpte dem när de blev äldre och hade svårt att klara sig själva. Vid ett tillfälle berättade hon att Hanna var sängliggandes i kökskammaren och mamma och Bernhard var i köket och Bernhard sa "hon ligger väl där ända till hon ruttnar bort den f-n", allt medan hon hörde vad han sa.

Bernhard blev på slutet inlagd på Sala Lasarett och mamma besökte honom. Besticken som han fick var det nån sorts svart isoleringsband på och mamma frågade varför det var så. Bernhard sa "dom djävlarne (sjuksystrarna) tror att jag har lungshot" och strax efter avled Gnäll-Bernhard (1954) före sin Hanna.

Bernhard hade bl.a. en halvbror, Helmer Färnestrand, som var akademiskt utbildad med en fil. mag.- examen. Han hade varit medförfattare i flera böcker utgivna om byarna i Västerfärnebo samt i flera avsnitt i boken "Västerfärnebo en sockenbeskrivning" från 1951. Vid begravningen av Bernhard höll Helmer ett gripande tal över sin halvbror.

Utmed vägen, mellan landsvägen och Hedbo by, nedanför "Hedströms backe", låg tröskverkslidret. Hedbo-Tvärhands-bäckens tröskverksförenings tröskverk med motorer, halm-, sädes- och bossfläktar med sina rör förvarades där. Under hösten kom trösklaget till bönderna under en eller några dagar och slog säden ur råg, vete-, havre- och korn-kärvarna. Laget bestod av 5 - 6 man, förutom gårdens bonde och eventuella drängar. Husmor skulle ordna med frukost, kaffe, middag och kvällsmat för trösklaget. Det sas att Lindsjö-Per lär ha sagt till hustrun Emma medan trösklaget fortfarande befanns sig i farstun "Du Emma de va ena djävlar å doppa" dvs ta för sig mycket av kaffebrödet. Och om en annan bonde sa man att han gick in lite före trösklaget och åt sig mätt innan gubbarna kom in. "Jag förstår inte att det inte alls smakar å äta i dag", sant eller osant.

En bit in på 60-talet var tröskverkens tid förbi, skördetröskorna hade tagit över skördearbetet. Föreningen avvecklades och en del av föreningens överskott användes till att rusta upp Lindsjöbadet, byns bad på östra sidan av Lindsjön. I början av 70-talet avstyckades och förvärvades lite mark av Lindsjö gård, som brukades av Emil Pettersson, och ägdes av P G Petterssons dödsbo.

Lite sydväst om tröskverkslidret låg den nedlagda Hedbo småskola. Den hade förvärvats av Vera Österlings föräldrar, Elsa och Frans Karlsson i mitten av 50-talet. Anton var med och stod för större delen av ombyggnaden. Vid den stora militärmanövern i februari 1954 hade militären sitt högkvarter i skolsalen. Vi ungar var där och tittade och pratade med soldaterna. Det var första gången jag såg en sorts kopieringsapparat, en blåstencilmaskin, som jag imponerades av.

Bredvid småskolan bodde Albin Johansson med sin mor Jenny, som jag skrivit om tidigare. Väster om skolan bodde folkskollärare Eriksson, som jag inte har mycket minne av.

Söder därom låg **Anders-Mats**. Gården ägdes av Emil Larsson, han var en av 12 barn till Viktor Larsson. Han fick fyra barn i första äktenskapet mellan 1904 och 1911.

Grannen Jenny Johansson fick 1915 sonen Albin med Viktor. Viktor gifte sig därefter med Hulda och de fick sju barn på under lika många år. Jag pratade med Viktor en gång och han sa "så kom barnen undan för undan". Emil och Helmy fick barnen Gudrun 1946 och Lars-Olov 1952.

Lars-Olov övertog gården omkring 1975 och förvärvade Källbergs, Sörgårn, Helens (Jan-Jons), Wåhlgrens och Tomts under 1980 - ca 2000. Han led av flera sjukdomar och avled efter långa och svåra behandlingar omkring 2013.

Närmsta bondgård till **Anders-Mats** är **Jan-Jons**, där syskonen Helén bodde. De var sex syskon, vill jag minnas. Två systrar som gifte sig, fick

var sitt barn och lämnade hemmet, En bror, Arne, dog i unga år i drygt 20rsåldern och så: Astrid, Ragnar och Rune, som blev kvar på gården, alla förblev ogifta.

Ragnar hade en särbo under många år, Anna-Stina. Vid 9-tiden på lördagskvällen kunde vi se hans röda SAAB 96 åka åt Sättrabrunns-hållet, där hon bodde. "Nu åker Ragnar och friar", sa vi, och frieriet pågick så vitt jag vet ända till Ragnar avled hastigt i slutet av 90-talet. Han hittades medvetlös på ladugårdsbacken och återfick aldrig medvetandet.

Astrid lämnade också jordelivet ogift och så vitt jag vet utan manssällskap.

Kvar var Rune, som fortsatte att bruka gården. Trots en stroke i början på 90-talet fortsatte han ensam att driva gården. Rune dog "med stövlarna på", några år efter Ragnars bortgång. En granne fann honom liggande död på loggolvet.

Ute på gårdet sydväst om Heléns ligger **Sörgår'n**. Gården ägdes av Ragnar Olsson. På 50-talet arrenderade han ut gården till bröderna Helén. Ragnar Olsson flyttade till Stockholm och arbetade på Långholmen som fångvårdsanställd. Han gifte sig och fick en dotter och en son. Hemgården användes under många år till sommarvistelse. Ragnar deltog under många år i Hedbo-Tvärhandsbäckens jaktlag vid älgjakten.

LITE HEDBO-HISTORIA

ÄLDRE BILDER FRÅN HEDBO OCH LASSASGÅRDEN

Bröllopsbild från 1913 Morfar Albert Gustavsson gifter sig Klara Källberg. Bakom från v Klaras syster Nelly, som var Gunnar och Rune Thorstenssons mamma. Sedan Anna Matilda Hedblom. (Klaras riktiga mamma Johanna Westerdahl dog 1899). Klaras pappa Anders Källberg(mejerist) och brodern Werner Källberg.

Bilder från Lassasgården troligen från omkr 1915. Klara och Albert med sonen Arne f.1913

Åsens skola 1933, klasserna 3-4.

Övre raden, från vänster: Karl Oskarsson, David Bjurling, Gunnar Mattsson, Bermt Högsberg, Sven Högsberg, Malte Ekman, Rune Bengtsson, Åke Thalén.

Andra raden: Erik Wretman, Karin Pettersson, Hans Haglund, Anna-Lisa Lindeborg, Märta Karlsson, Evert Larsson, Bengt Andersson, Rune Helén
lärarinnan Sara Söderström.

Tredje raden: Sven Thalén, Karin Lejdström, Britta Lind, Mary Strandberg, Evy Hallbrink, Lissy Lantz, Kerstin Rimskog, Siri Karlström, Margot Holm, Arne Eriksson.

Nedre raden: Dagmar Persson, Ulla Gustavsson, Barbro Hellman, Rut Bjurling, Maj-Lis Lejdström, Gun-Britt Valin.

HEDBOGÅRDARNAS NAMN OCH BYGGNADSMÖNSTER

I en gårdsföreteckning från slutet av 1300-talet möter vi namnet Hedbo eller Hedebo i Västerfärnebo för första gången.

Radbyn Hedbo är unik eftersom gårdarna behållit sitt gamla byggnads-
mönster med bostads- och uthus längs ena sidan bygatan och ladugårdar
på den andra. Andra färnebobyar som ursprungligen varit radbyar är Mälby,
Sör Gersbo och Hällby.

Bebyggelsen i radbyarna följer ett mönster som föreskrivs redan i
Västmannalagens byggningsbalk på 1300-talet. Det innebar, att om en
bonde ägde en fjärdedel av bytomten, ja då skulle han också ha en fjärdedel
av byns utmarker. På samma sätt reglerades åkermarkens indelning i
långsmala tegar av varierande storlek från öster till väster i samma ordning
som tomterna låg. Genom denna öst-västliga ordning kallades systemet
solskifte.

De många slåttertegararna var i Hedbos så blandade och smala att man fick
gå mycket försiktigt för att inte trampa ner varandras grödor. Det påstods
att man "kunde slå sju tegar till frukostdags". Det säger något om den ringa
storleken.

Vid storskiftet i Hedbo 1779 upplöstes solskiftet. Storskiftet syftade till att
öka varje gårds produktivitet genom färre men större tegar. Man tillämpade
dessutom tvåsäde. Det betydde att man vartannat år brukade ena halvan
av sin mark och lät den andra ligga i träda och vise versa.

I Hedbo dröjde det fram till efter laga skiftet 1861 innan växelbruket slog
igenom. Istället för att ha marken i träda började man då odla vall och
använde på så vis all mark varje år.

En av Hedbos äldsta personer på 1920-talet var Jan Mattsson. (bodde
förmodligen i Lassas-gården, se avsnittet om Edit Boströms berättelse) Jan
var född i början av 1830-talet och blev över 90 år gammal. Han kunde
berätta om hur det såg ut i Hedbo i hans ungdom. Bland annat gick det tre
gator i nord-sydlig riktning genom byn, alla med sin speciella funktion.
Gatorna kallades Storgatan, Brunnsgatan och "Lägattan" (Ladugatan).
Brunnsgatan är troligtvis den som nu är bygatan.

Den enda tvärgatan ledde ut till landsvägen och benämndes "Missgattan"
(Mittgatan).

Jan Mattson berättade även att husen tidigare stod så tätt i Hedbo, "att man
kunde gå på taken" från byns nordligaste till sydligaste gård. En del hus
stod så nära varandra att det var omöjligt att komma emellan dem. I Jan-
Ers fanns inte ens plats för att ta upp ett fönster mot grannen.

Omkring och alldeles utanför Hedbo by fanns tidigare fruktträd, bärbuskar, kåltäppor och humlegårdar. Vid byns västra utkant (nedanför Jan-Larsgården) låg den s k råstenen, där byamännen med jämna mellanrum samlades till överläggningar. Säkert var det där som man diskuterade sig fram till utformningen av 1815 års byordning "till vinnande af ordning ock skick samt till lättnad i hemmansskiötseln".

Kallelse till rådslag skedde genom att åldermannen skickade runt ett trästycke med meddelandet "Budkafwel till Hedbo Byamän att genast sammanträda rörande Byns angelägenheter". Då var det bara att lämna det man höll på med och bege sig till "sammelplassen" och höra vad åldermannen eller andra i byn hade att avhandla.

Hedbogårdarnas namn från norr till söder har varierat under årens lopp. En del av gårdarna har en eller två flygelbyggnader. Flertalet är vackert faluröda med vita knutar och snickerier. Trots att byn och byggnadsstrukturen i Hedbo är gammal är de flesta byggnaderna uppförda från 1800-talets mitt och framåt.

År 1779 omnämns Norra gården, Hackmansgården, Hansgården, Akademigården, Ersgården och Sörgården.

År 1933, i en förteckning, så namnges gårdarna och ägarna i Hedbo enligt nedan:

Norrgården	Bernard Melin
Lassas	Albert Gustavsson
Jan-Lars	Oscar Johansson
Jan-Ers	Manne Thalén
Erik-Mats	
Jan-Pers	Elof Tibbling
Tomt (Anders Ols)	Martin Johansson
Anders-Mats	Viktor Larsson
Sörgården	Axel
Jan-Jons	Manne Helén
Larses	Karl Wåhlgren
Källbergs	Henning Thalén
Lisselgårdarna	Valdemar Bergvall
	Gravström
f.d. Hedströms	Claes Palmberg
samt Heden	Viktor Johansson

SMÄCKEN OCH NÖTMYRAN

I dalgången mellan Hedbo och Västerfärnebo kyrkby rinner Svartån. För att förkorta vägen till kyrkan byggdes "gångteljor och ledspänger" över ån. Konstruktionen kallades redan i början av 1800-talet för Smäckven och raserades mer eller mindre varje år vid de återkommande översvämningarna.

På 1950-talet fanns inte gångbron över ån. Sedan några år tillbaka finns en permanent gångbro på plats, som gör att man kan gå längs Smäckvägen genom de naturunika ängarna och betesmarkerna. Den nya gediget byggda bron håller för Svartåns årliga översvämningar.

Den gamla bron, som studeras av Owe Eriksson, Anneli med pappa Kalle Nord. Nötmyran och Hedbo by i bakgrunden. T.h. den nya bron

EN SKILDNING AV SVARTÅNS ÅRLIGA UTBREDNING

"Från köksfönstret i Lassas kunde vi se att Svartån hade svämmat över till rekordnivåer denna vår. Året kunde vara 1955 eller 1956. Åns enorma utbredning varje år var ett naturfenomen som vi var förundrade över.

På vårkanten märkte vi att det alltid kom okända kikärförsedda besökare till byn. De stannade till och kunde i timtal sitta och studera det rika fågellivet, som alltid uppstod i samband med översvämningarna.

”I år blir det nog ingen odling på plätten intill Nötmyran”, säger pappa”, jag tror inte det hinner torka upp ordentligt i år.”

Jag och min bror tackade för maten gick ut och tog ekan och rodde ut på ån. Vår flatbottnade Svartåeka var förtöjd nästan hemma vid stugknuten i Lassas.

När ån återgick till sin normala storlek låg ekan nere vid Smäckens brofäste, en halv kilometer från vårt bostadshus. Vi rodde ut på de översvämmade fälten och vittjade ett fisknät som vi satt ut. Fångsten blev en mört två stora abborrar och en gädda.

”Det är konstigt att här vi har satt nätet brukar vi ha en hässja på höstkanten”, sa brorsan.

”Ja, det är konstigt att ån ena stunden är en liten bäck och i nästa stund är det ett hav som breder ut sig, men så är det ju varje år”, konstaterar jag.

Vi såg många sångsvanar, änder och gäss på ån. Storspovens ihärdiga och sorgesamma drillande kände vi igen. Hela den översvämmade ån verkade sjuda av fågelliv. Vi såg många lador som till hälften var dränkta. Vi tog sikte på en lada och rodde in med ekan.

”Konstigt att ro inne i en lada”, sa jag. ” Vi är nog de enda på jordklotet som åker båt inne en hölada.”

Vi fortsatte vår båtfärd in i Melins björkskog, som låg i anslutning till Nötmyran. Det kändes lite överkligt att tyst glida fram med båt mellan de ståtliga björkarna. Vi tog tag i en björk och gav båten fart. Vid nästa träd kunde vi skjuta iväg båten åt ett helt annat håll. Vattendjupet var cirka en och en halv meter inne björkskogen.

Dofterna, i byn, var annorlunda när Svartån var översvämmad. Lukten var nån sorts blandning av surt gräs och våta träd. Skimret i vattnet, när kvällssolen gick ned, var bedårande och lite mytiskt. Hela landskapet ändrade skepnad dag för dag. Vid solens nedgång så skiftade landskapet karaktär och färger och de olika kontrasterna var nästan magiska när man tittade ut över åns enorma utbredning. Varje dag på vårkanten minskade åns utbredning.

Den första maj så var det tradition att vi skulle premiärbada i ån. Vid denna tidpunkt på året hade ån nästan återgått till sin normala storlek.”

(Ur Skvaller från en Bergslagsby av Owe Eriksson)

HEDBO BYAMÄN FRÅN ÅR 1946

Bild från Hedbo byamäns bystämma i Lassas-gården den 30:e april 1946. Bakre ledet från vänster: Elof Tibbling, Martin Johansson, Emanuel Helén, Bertil Johansson, Emil Johansson och Emanuel "Manne" Thalén. Mellanledet från vänster: Oskar Fernholm, Henning Thalén, Valdemar Bergvall, Viktor Johansson, Ernfrid Svedlund, Albert Gustavsson, Helmer Wåhlgren och Bernard Melin. Längst fram från vänster: Curt Eriksson och Arne Gustavsson.

NÅGRA HEDBOGÅRDARS TAXERINGSVÄRDEN 1946

Hedbo	S	13	Karl Evert Sjögersten	62,5	19	21.900	28.500	9.400
		14	Karl Martin Johanson	59	17,5	22.200	28.800	9.300
		15	Anna Maria, Axel Ragnar och Erik Gunnar Olsson	44	7	11.000	17.300	8.400

404

VÄSTMANLANDS LÄNS KALENDER

Egendomens namn	Reg. n:r	Ägare och arrendator	Total areal har	Varav åker har	Föreg. tax. värde	Nuv. tax. värde	Skogsvärde		
Hedbo	S	15, 7	Axel Henning Thalén	36,5	13	13.000	15.400	2.600	
		16	Erik Gust. Elov Tibbling	50,6	7	13.700	18.900	8.300	
		18	Carl Gustav Helmer Wåhlgren	44,5	10	11.800	17.200	5.700	
		19	Gust. Albert Gustavsson	105	25	28.800	36.600	10.800	
		111 m. fl.	Sven Hamne, Västerås	500	11	108.700	185.600	147.100	
		<i>Norrgården</i>	25 „	Carl Bernh. Melin	70,8	23	21.100	27.000	2.400
			33 „	Alma Albertina Johansson	87,7	22,2	25.900	33.600	10.500
			34 „	Joh. Emanuel Helén	69	24	25.500	31.000	8.900
			42 „	Carl Emanuel Thalén	112	25	31.800	43.100	15.800
			44 „	Knut Emil Larsson.....	79,2	16	25.600	32.200	13.100
	45	Anshelm Henrik V. Lind	26,5	6	7.200	10.600	3.900		
	51 m. fl.	Gust. Vald. Bergvall..	49,5	14,5	16.000	21.600	6.900		
	51	Joh. Herman Grafström	28,5	12	13.500	17.700	5.400		
<i>Solbrinken</i>	54 m. fl.	Bror Einar Fernros.....	8,9	4	7.200	8.800	100		
Heden	S	11 „	Bertil Eman. Johansson	52	19,5	22.100	28.100	6.700	
		11 „	Gust. Oskar Fernholm	19	9	8.900	12.200	1.000	

VAD HÄNDE I VÄRLDEN PÅ I VÄRLDEN PÅ 1940-TALET?

Hela 1940-talet handlade om det ohyggliga Andra världskriget och dess efterdyningar. Kriget inleddes med att Nazityskland invaderade Polen den 1 september 1939 och avslutades först med krigets slut den 2 september 1945.

Efter världskriget uppstod ett spänt förhållande mellan USA och Sovjetunionen som allmänt kallades för det kalla kriget.

1940

Det finska vinterkriget (30 november 1939 - 13 mars 1940).

Tyskland invaderar Danmark och Norge (9 april).

Tyskland besegrar Frankrike. (22 juni). Slaget om Storbritannien.

1941

Tyskland angriper sin dittillsvarande bundsförvant Sovjetunionen. (22 juni)

Finska fortsättningskriget

Andra världskriget blir ett verkligt globalt krig när Japan och USA dras med.

1944

Invasionen i Normandie (6 juni)

1945

De allierade segrar i andra världskriget. Den internationella samarbetsorganisationen FN bildas.

1947 (15 aug.) Brittiska Indien delas i Indien och Pakistan.

1948 - 1949: Berlinblockaden; kalla kriget inleds på allvar.

Sverige fortsätter 1930-talets ökning av reformer inom bl.a. kriminalvårdspolitiken.

Barnafödandet i Sverige under krigsåren är rekordstort.

VAD HÄNDE I VÄSTERFÄRNEBO PÅ 1940-TALET?

Många yngre män i vapenför ålder var inkallade för krigs-tjänstgöring. Krigstiden kallades i Sverige för **beredskapstiden**.

Morbror Arne Gustavsson blev inkallad och skickades upp till norska gränsen. Pappa Curt hade tur och hamnade i en vaktstyrka runt Slottet i Stockholm.

Det var ransonering på livsmedel, så man fick handla livsmedel med ransoneringskort. I Hedbo by hade morfar Albert hand om korten som fördelades till hushållen i byn. Ransoneringskort fanns för olika varor. I bild syns kuponger för kaffe, te, skor och köttvaror

VÄSTERFÄRNEBO SOCKEN 1 JAN 1946

Nämndeman Albert Gustavsson med bykista, brandvaktslur och byordning från 1815.

En bild från 1946 ur Länstidningen. Artikel skriven av P A Rosenius

Nämndeman Albert Gustavsson med bykista, brandvaktslur och byordning från 1815. Det tutades i kopparhornet då kistan efter avslutad Valborgsmässa (hos den förre åldermannen) i procession bars den till den nytillträdande åldermannen.

Västerfärnebo socken.

Folkmängd den 1 januari 1946: 3.259.

Areal: 29.327 har. Aker 7.023 har.

Postadress: Västerfärnebo. Där annan adress förekommer betecknas Högfors med H, Krylbo med K, Rosshyttan med R och Salbohed med S.

Järnvägsstation: Rosshyttan.

Telefonstationer: Västerfärnebo, Salbohed, Hedåker, Rosshyttan och Hörende.

Kyrkoherde: S. A. Vessman.

Komminister: Nils Gustafsson.

Klockare och organist: Ivar Irholm.

Folkskollärare: Ivar Irholm, Kyrkskolan; Arvid Berghök, Fors; Martin Rimskog, Salbo; Arthur Svenman, Rosshyttan; Erik Törnros, Västerbykil.

Folkskollärarinnor: Sara Bergstrand, Salbo; Frida Arborelius, Viggarne; Elisabet Mattsson, Häggebäcken; Olga Svensson, Vangsbro.

Småskollärarinnor: Signe Persson, Vangsbro; Ester Björklund, Kilbo; Linnea Larsson, Salbo; Gunborg Törnros, Viggarne; Astrid Eriksson, Fors.

Ordf. i kommunalfullmäktige: J. Anton Gustafsson, Norr Salbo.

Ordf. i kommunalstämman: Folkskollärare Ivar Irholm, Klockargården.

Ordf. i kommunalnämnden: Hemmansäg. Arvid Törnqvist, Västerby.

Ordf. i barnavårdsnämnden: Fjärd.-man Sigfrid A. Aldén, Ösby.

Ordf. i fattigvårdsstyrelsen: Hem.-äg. Eric Johansson, Norr Gerdsbo.

Ordf. i pensionsnämnden: Kamrer Hans Söderström, Salbohed.

Nämndemän: Hemmansäg. Albert Gustafsson, Hebo, och Viktor Hellstrand, Västerbykil.

Skiftesgodemän: Hilmer E. Aldén, Hedåker, Helmer Gustafsson, Ösby, Emanuel Johansson, Norr Gerdsbo, och Anton Gustafsson, Norr Salbo.

Överförmyndare: Erik Axel Östberg, Engsholm.

Kyrkovårdar: Conrad Östling och Karl Gustafsson, Islingby.

Fjärdingsman: Sigfrid A. Aldén, Ösby.

Brandchef: Martin Widén, Hedåker.

Skogsbrandfogde: Albert Jansson, Västerfärnebo.

Distriktsbarnmorska: Hilma Hälén, Västerfärnebo.

Distriktssköterska: Marta Larsson, Västerfärnebo.

Julfirande i Lassasgården. Bild från början av 1940-talet. Från vänster Klara med hunden Stej, Albert Gustavsson. Paret i mitten var bekanta till Gunnar. Mamma Ulla Gustavsson (Eriksson), Gunnar Thorstensson och morbror Arne Gustavsson

Bild från Ulla och Curt Erikssons bröllop febr. 1943. 1) Rune Thorstensson 2) Sara Bergstrand 3) Herman Thorstensson 4) Eivor Lindberg 5) Ruth Holmborn 6) Åke Lindberg 7) Per-Johan Larsson 8) Herman Holmborn 9) Kyrkoherde Sven Vessman 10) Ruth Larsson 11) Ive Nilsson 12) Ingrid Nilsson 13) Arne Gustavsson 14) Gunnar Thorstensson 15) Matilda Matsdotter 16) Age Gustavsson 17) Elin Eriksson 18) Ulla Eriksson 19) Curt Eriksson 20) Klara Gustavsson 21) Otto Eriksson

Bild från 1943 från Lassasgården i Hedbo. I bild fyra generationer mormor Klara och morfar Albert, dottern Ulla och morfars mamma Matilda "Tilda" Matsdotter och nyfödde sonen Owe. Tilda var född i Häggebäcken och gick bort 1945. Tilda hade varit gift med Gustav Andersson, som var född i Västerbykil. Han dog 1933. Gustav Anderssons mamma Christina Matsdotter var född i Hedbo.

NÅGRA GENGASFORDON

En bild från tidigt 1940-tal vid ladugården i Lassas. Chauffören i bild är Georg Andersson, som körde åt Axel Skoglund och Timar Bergvall. Senare startade Georg taxirörelse i Salbohed. Georg var gift sig med Sylvia och de fick två grabbar Ove f 1938 och Lars-Inge f 1943. Ove blev i tonåren bygdens framstående idrottsman med mångåriga landslagsuppdrag i häcklöpning (110 m och 400 m). Brodern Lars-Inge och Ove var skolkamrater.

Under kriget var det stor brist på olja och bensinransonering infördes. Fordonen kördes på gengas, som uppstår vid ofullständig förbränning av trä eller kol. Många blev förgiftade av gengasen, som bl. a. innehöll kolmonoxid. Gengasaggregaten var skrymmande och krävde mycket underhåll.

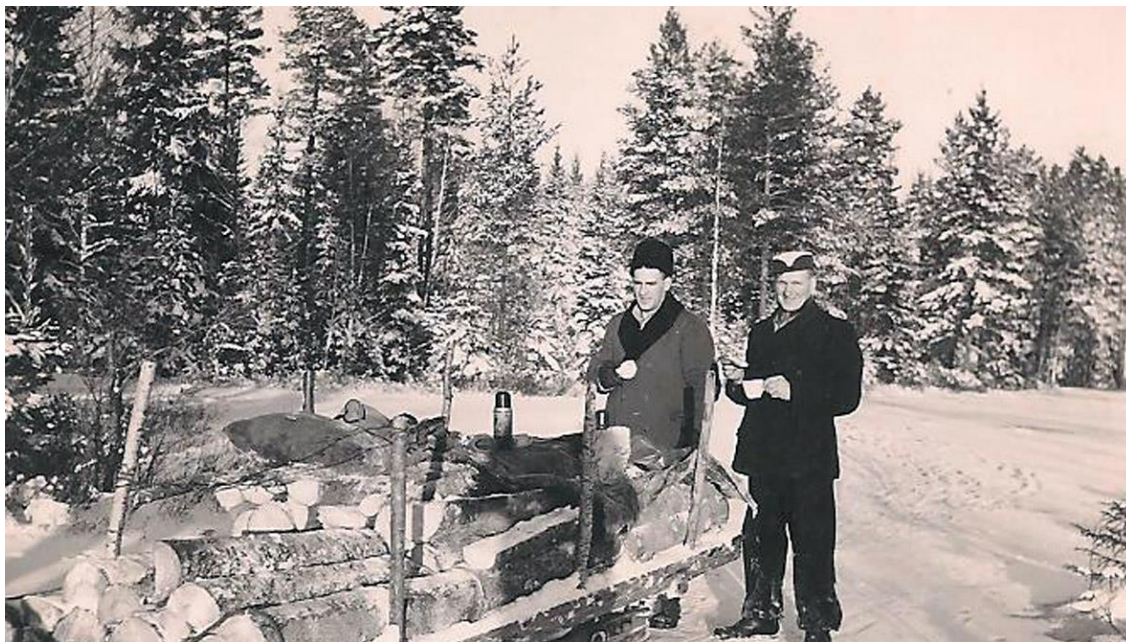

Bild från mitten av 1940-talet. En kaffepaus i skogsarbetet.
T.v. Rune Thorstensson och bredvid honom kusinen Arne Gustavsson.

Höet som förvarats i ängsladorna vid Hedbostängslet kördes på vårvintern hem till gården. Hästen Dover har just passerat över Stängselbäcken på väg hem till Hedbo. Stående på lasset Arne Gustafsson, Lassas.
Foto från 1944/45.

Julafton i Lassas 1945. F.v. Gunnar Thorstensson, Albert Gustavsson, Ulf, Owe, mamma Ulla och pappa Curt samt Arne Gustavsson

Juldagen 1945 i Hörnsjöfors Herrgård. Farmor Elin, farfar Otto, morfar Albert, Stina och Bertil Johansson, Ulf, mamma Ulla, en gråtande Owe, pappa Curt samt Gunnar Thorstensson och Arne Gustavsson.

Jordbruksutställning i Sala 1948. F.v. Curt Eriksson och Bertil Johansson som har bestigit en imponerande carterpillar av märket Allis Chalmers.

TRAVTÄVLING PÅ TAPPEBOSJÖN 1946

Bild från en travtävling på Tappebosjön 10:e febr. 1946. Ekipaget t.v. är ardennerhästen Dover med Arne Gustavsson från Hedbo i sulkyn. T.h. Johan "Lungbo-Johan" Andersson.

PROGRAM

för

V. Färnebo N:a S. L. U.-avdelnings

Travtävling på Tappebosjön

Söndagen den 10 Februari 1946.

Programmet gäller som entré till tävlingen.

Pris 1: — kr. Barn 50 öre.

Deltagare.

KLASS I.

Unghästar 3—4 år.

1. Tösen, sto, 3 år, äg. Julius Johansson, Tärnsjö.
2. Munter, valack, 4 år, äg. Oskar Färnholm, Hebo.
3. Gulli, sto, 4 år, äg. Bengt Lundekvist, N. Salbo.
4. Aniton, hingst, 3 år, äg. Julius Johansson, Tärnsjö.

KLASS II.

Ardenner.

5. Bläsen, valack, 7 år, äg. Simon Johansson, Gullvalla.
6. Vega, sto, 8 år, äg. David Pettersson, Nybyn.
7. Dante, valack, 5 år, äg. Arne Gustavsson, Hebo.
8. Max, valack, 9 år, äg. Johan Andersson, Lungbo.
9. Dover, valack, 8 år, äg. Arne Gustavsson, Hebo.

KLASS III.

Nordsvenska.

10. Munter, valack, 6 år, äg. Georg Mattsson, S. Hörende.
11. Bläsan, sto, 11 år, äg. Nils Högberg, S. Salbo.
12. Bläsan, sto, 10 år, äg. Anton Lindholm, Islingby.
13. Grölle, valack, 9 år, äg. Anton Johansson, Gullvalla.
14. Pärla, sto, 17 år, äg. Karl Jansson, Möklinta.
15. Lärkan, sto, 6 år, äg. Manne Pettersson, Bro.
16. Gjurlena, sto, 9 år, äg. Karl Jansson, Möklinta.
17. Fräja, sto, 6 år, äg. Ernfrid Svedlund, Hebo.
18. Munter, valack, 7 år, äg. Mattias Bergman, Björso.

KLASS IV.

Varmblod.

19. Masen, valack, 7 år, äg. Julius Johansson, Tärnsjö.
20. Klajron, hingst, 10 år, äg. Ejnar Landberg, Möklinta.
21. Renaldo, valack, 9 år, äg. Ejnar Landberg, Möklinta.

Stadgar och föreskrifter för travtävlan.

§ 1.

Deltagarna starta efter nummerordning, tre i varje lopp. Lägsta numret i varje lopp startar på innerbanan.

§ 2.

Varje körare måste beakta vid omkörning att kränkning av medtävlarens bana icke får ske förrän ett försprång av tre meter vunnits.

§ 3.

Vid tävlan får ett spö användas att mana hästarna, men icke missbrukas; detta kontrolleras i varje enskilt fall.

§ 4.

Sex galopp får förekomma under loppet, men därefter blir det två sekunders tillägg på tiden.

§ 5.

SLU-avd. fritager sig för allt ansvar gällande hästar och deltagare samt fordra ett just uppträdande av både deltagare och publik.

Inga obehöriga får beträda området innanför travbanan.

Tävlingens serveringar rekommenderas!

Välkomna

TILL DETTA POPULÄRA TRAVEVENEMANG.

Västerfärnebo n:a SLU:s tävlingskommitté.

NÅGRA BARNBILDER FRÅN 40-TALET

Bild från Lassasgården troligen 1948. Ewa Eriksson, Margareta o Hans Johansson, Owe o Ulf Eriksson. Ett pepparkakshus utomhus??

Bild från Heden troligen från 1949 F.v. Owe Eriksson, Hans Johansson, Christian Larsson, Marianne Lindberg (dotter till Åke och Eivor, som drev affären i bakgrunden). Sedan Ewa Eriksson, Margareta Johansson och Ulf Eriksson.

Bild troligen från år 1949. F. v. Owe o Ewa Eriksson och Börje Axberg. Tragiskt nog drunknade Börje i 18-års åldern. Vår bil var en 1939 års modell av Chevrolet.

En bild från Lindsjöbadets strandäng. Bilden är från slutet av 40-talet. Owe, Ewa och Ulf Eriksson tillsammans med Ernfrid Svedlund från Jan-Lars och morbror Arne Gustavsson. Jag minns att Ernfrid lärde ut den ädla konsten att simma "kattsim". De innebar att vi barn senare i livet fick "omskola oss till bröstsimmare".

KRÄFTFISKET I SVARTÅN

Byn hade två höjdpunkter på året, det var julen och kräftfisket i Svartån. När det nalkades kräfttid så märkte vi i byn att befolkningen mer än fördubblades för då invaderades byn av släkt och vänner som både ville fiska kräftor och avnjuta kräftorna vid de olika kräftkalasen, som avlöste varandra.

Några veckor innan kräftpremiären, som var den 7 aug. kl. 17.00, så fiskades kräftbetet, som "sumpades". Mört var det vanligaste betet. Kräftfisket skedde med burar och håvar. Ofta trädde ett tiotal burar upp på en lina, som fästes med störrar i bägge ändar i åkanten. Håvarna användes när man stod vid åkanten och fiskade. Ungefär vid åttasnåret på premiärkvällen vittjades de första burarna. Fångsten levererades fort som attan hem och lades i en dilldoftande kokande kittel. Lite senare på kvällen avnöts premiärkräftorna.

Bild från 1949 vid Lassas

Förberedelser inför det stundande kräftfisket i Svartån. Till byn kom det ofta bekanta och släktingar när det stundade kräftfiske. Här är familjen Fröling, som var släkt med oss på något vis. Sedan mamma Ulla morfar Albert, Owe och Ewa.

I Svartån finns till mitten av 60-talet god tillgång av flodkräftor. Dessa delikatesser var så omtyckta att det varje år levererades stora mängder ned till Lisa Elmqvists fiskaffär i Östermalmshallen i Stockholm.

Skohandlare Sigfrid Lundin var den som på orten köpte upp kräftor och levererade dem till huvudstaden. Sonen Svante berättade för mig att han som ung följde med sin pappa när de åkte runt i bygden och köpte upp kräftor. Höjdarresan var sedan att åka till Stockholm med "det svarta guldet". En stor kund var Kungahuset som varje år beställde Svartåkräftor. Lundins fick med viss stolthet använda sig av epitetet "kungliga hovleverantörer".

Svante Lundin hemma hos mig i Norsborg den andra september 2008. Ledsamt nog gick han bort i cancer 2009.

Ur föreningstidningen "Västmanlänningen" kan man läsa följande notis från 1950-talet.

"Kräftkalasen har sina anor i Västmanland, sant eller falskt. Skåningarna har sina gåsamiddagar, norrlänningarna sina surströmmingsmåltider, men i Västmanland är det kräftkalasen som utgör stämningmomentet. En berättigad fråga är vad som är roligast; att aväta läckerheterna eller själva fisket med alla förberedelser. Många av oss västmanlänningar har starka minnen från augustikvällar när vi fiskade och kräftorna aväts på kräftkalasen."

Från vänster Arne Gustavsson, Stina Johansson, Åke Lindberg, Ulla Eriksson, Bertil Johansson, Curt Eriksson, Hulda Johansson, Martin Johansson och Eivor Lindberg

Bild från köket i Lassasgården i Hedbo. Bilden är troligen från 1943 för firande av den förstfödde (Owe). F.v. Herbert Thorstensson (Gunnar och Runes pappa), ingifte farbror Ive Nilsson, morbror Arne Gustavsson, farfar Otto Eriksson, faster Ingrid Nilsson, pappa Curt Eriksson, mamma Ulla Eriksson, Gunnar Thorstensson, okänd kvinna, Rune Thorstensson, mormor Klara och morfar Albert Gustavsson

Bild från Heden från 40-talet F.v. Bertil Johansson och okänd, Hulda Johansson, Curt Eriksson, Rut Larsson, Martin Johansson, Åke Lindberg, Ulla Eriksson, Per-Johan Larsson, Stina Johansson, Arne Gustavsson och Eivor Lindberg

Bild från köket i Lassasgården från mitten av 1940-talet. Från vänster. Okänd kvinna, Ulla Eriksson, Åke Lindberg, Eskil Nordvall, Stina Johansson, Albert Gustavsson, Eivor Lindberg, Bertil Johansson, Hulda Johansson Främre raden Martin Johansson, Vera Nordvall och Curt Eriksson

1950-TALET

VAD HÄNDE I SVERIGE PÅ 1950-TALET?

Spänningarna mellan öst- och västblocken ökar. Koreakriget inleds. Pågick åren 1950-1953.

Sverige, som sluppit kriget, får ett materiellt uppsving och industrin går på högvarv.

1955 går den första svenska charterresan till Mallorca.

Bild på en motbok. Brattssystemet eller motbokssystemet infördes 1917 och avskaffas 1955. Syftet med motboken var att stävja fylleriet i Sverige. Det var inkomst, kön, förmögenhet och samhällsposition som styrde tilldelningen. Extra tilldelning för bröllop, födelsedagar och för representation beviljades efter ansökan. En kvinna med motbok var ytterst sällsynt och en gift kvinna erhöll i regel inte motbok. En hushållerska kunde till exempel nekas motbok med motiveringen att mannen i den familj hon arbetade hade motbok. Unga, ogifta män kom sällan i fråga och den som var arbetslös eller saknade inkomst kom aldrig ifråga.

På 50-talet tar rockmusiken ett fast grepp om ungdomskulturen. 1958 var det en röstning, i Bildjournalens regi, om vilken rockmusiker som bäst i Sverige; det stod mellan Elvis Presley eller Tommy Steele. Helt överraskande fick Tommy Steele fler röster än Elvis. Många ansåg att det var "något fuffens" med röstningen, för att Elvis var omåttligt populär och hans skivor såldes i miljonupplagor.

Hur roade vi oss på 1950-talet?

Det officiella startåret för TV-sändningar i Sverige är år 1956 – även om provsändningar gjorts tidigare. Det TV-sända fotbolls-VM 1958 blir för många ett "måste" att skaffa en TV-apparat.

Seriefiguren Snobben publiceras för första gången 1950.

Att gå på bio är populärt. "Hon dansade en sommar" (1951) väcker uppseende med sina nakenscener. Bland decenniets storfilmer syns "De sju samurajerna" (1954) och "Det sjunde inseglet" (1957). Åsa-Nisse-filmerna och Tarzan-filmerna var mycket populära. En tårdrypande film var "Barnen från Frostmofjället", som bl.a. visades i skolorna.

Hur kommunicerade vi?

Den så kallade Ericofonen eller "Kobratelefonen" lanseras 1956. Hela telefonen är i ett stycke. Fingerskivan fanns i botten på telefonen. Sedan fanns det fasta telefoner, folk skickade brev och vykort etc.

Söndagar blir postfria dagar.

I samband med att charterturismen ökar blir det alltmer populärt att skicka vykort, även när man är på semester i Sverige.

Vad lyssnade vi på?

En typisk radiogrammofon med en Ep-skiva

Skivsuccéer var bl.a.: "Flottarkärlek" med Snoddas, "Rock around the clock" med Bill Haley, "What'd I say" med Ray Charles. Elvis Presleys inspelningar blev nästan alla storsäljare.

Vinylskivorna 33- (LP) och 45 (EP)-varvare kom ut på marknaden i slutet av 1940-talet.

Sveriges första dator, BESK, togs i bruk 1953. BESK var bl.a. uppbyggd av 2400 elektronrör. Den interna bearbetningshastigheten var 20 000 instruktioner per sekund. Datorn användes främst till att göra väderleksprognoser.

Vad åt vi?

Då massturismen kom i gång på allvar på 1950-talet ökade också intresset för utländsk mat. Men starka kryddor var vi i Sverige inte vana vid än. Den första svenska kokboken med grekisk mat gavs ut på 50-talet.

Tore Wretman, som la grunden till det svenska "kockundret", spelade en publik roll som upplysare och folkbildare bl.an. genom radio-programmet "Novisen vid spisen". Detta program, med start 1950, sändes tillsammans med journalisten Folke Olhagen.

Dessa herrar gjorde senare även TV-program tillsammans. Programmen ansågs allmänt ha haft en stor betydelse för att höja statusen på restaurangyrket och för att sprida kokkonsten till männen.

JEBO-fabriken i Ockelbo, som fam. Eriksson några år senare blev ägare till, hakade på temat med annonser i svenska Dagbladet. Bifogade annons är från år 1950.

1953 lanseras först Cuba Cola och sedan Coca-Cola. Även hamburgaren tar sig in i landet.

1956 öppnades landets första hamburgerrestaurang, Burger-Grill i Helsingborg. Max öppnade 1968 och McDonalds först 1973.

Hur klädde vi oss?

Den kvinnliga 50-talssiluetten syntes i dräkter med tight överdel, smal midja och vid kjol. Till detta gärna ett pärlhalsband, höga klackar och nylonstrumpor. Matchningen var mycket viktig.

Att 50-talet var pinuppans och raggarens – med Betty Page och Elvis Presley i spetsen – årtiondet återspeglas även i modet.

Modehus som Dior och Balenciaga blomstrar och Coco Chanel's tvådelade dräkt blev en modeklassiker.

Marilyn Monroe, Brigitte Bardot och Grace Kelly var några av decenniets stora stilikoner. Männen klädde sig gärna prydligt i kritstrecksrandig kostym eller – som 50-talets manliga stilikon James Dean – i jeans, t-tröja och skinnjacka.

Vad gjorde barnen?

Läsåret blir lika långt över hela landet och sommarlovet blir kortare än tidigare.

Levnadsstandarden skjuter i höjden och när föräldrarna har ledigt åker familjen på bilsemester eller till den nyanskaffade sommarstugan ute på landet. 1951 får vi i Sverige en tredje semestervecka.

De som har råd flyger i slutet av decenniet på en nymodig charterresa till Mallorca eller till Kanarieöarna.

FLYTTELN FRÅN HÖRNSJÖFORS HERRGÅRD OCH TILL LASSAS-GÅRDEN I HEDBO

1948 flyttar familjen Eriksson ca 1 mil från farfar Ottos Hörnsjöfors Herrgård, som han var ägare till åren 1934-1950, till Lassas-gården i Hedbo. Anledningen till flytten var att farfar Otto, som blivit änkeman år 1946, tyckte att herrgården var för stor och alldeles för "underhållskrävande" och omodern.

Morfar Albert också blivit änkeman ett par år tidigare. Sonen Arne hade bestämt sig för att flytta till Stockholm. Mamma Ulla, med tre små barn, trivdes nog inte i den krävande herrgårdsmiljön i Hörnsjöfors utan längtade tillbaka till Lassas för att ta hand om sin far och leva det "enklare" livet i Hedbo.

Hur träffades Albert i Lassas och Otto i Hörnsjöfors?

Morfar Age var engagerad i många föreningar på bygden bl.a. i Västerfärnebo Elektriska distributionsförening. Morfars "värsta kund", som aldrig betalade i tid, var Otto Eriksson i Hörnsjöfors. Dessa båda herrar hade, sägs det, hårda duster kring "betalningsmoralen" men det resulterade så småningom i en livslång vänskap mellan männen. Vänskapen och umgänget förstärktes när Ages dotter Ulla och Ottos son Curt fattade tycke för varandra och bildade familj.

Norrgården

Familjen bestod av Bernard och sonen Åke Melin, som var gift med Ellen, med barnen Bo (f 1957), Ann och Dan (f 1966). Melins var religiösa, vilket vi i Lassas tyckte var lite "konstigt". Vi visste inte riktig om vi t. ex. fick svära i deras närhet. Vi höll oss alltid lite avvaktande. Bernard, som var en ståtlig karl, kom gärna och drack en kopp kaffe på morgonen. Han var allmänt intresserad om vad som hänt i bygden och ville höra om det fanns några nyheter som han inte hört tidigare. Åke och Ellen var mycket vänliga men höll sig lite på sin kant.

En sommar såg vi i Lassas fram emot att Melins skulle få ett sommarbarn. En dag kom det en snygg flicka, som jag och Ulf träffade hemma på byvägen. När hon, som också var religiös, presenterade sig med namnet Gudrun (association till Gud) och kom ifrån orten Snavlunda, då blev "måttet rågat". Jag och min bror skylldes alltid på något vi skulle göra när vi mötte henne och hon ville prata med oss.

På 1980-talet jobbade jag på statliga Svenska Petroleum. 1981 hade jag behov av att rekrytera ett antal nya medarbetare till dataavdelningen. Jag kallade några till intervjuer. En av dem var en ung tjej, som gjorde ett bra intryck under intervjun. Jag tyckte jag kände igen hennes dialekt så jag chansade och frågade om hon var född i Västmanland. Det var hon. Sedan drog jag till med att det hörs att du kommer från min födelsebygd; Västerfärnebo, säger jag.

"Ja därifrån kommer jag också, säger hon förvånad. Jag kommer från Hedbo", säger hon. Hon växte upp i granngården; Melins i Hedbo. Ann ringde till mig någon dag senare och berättade att hon nappat på ett annat jobberbjudande.

Anns mamma Ellen fick jag tillfälle att träffa i Hörnsjöfors 2008 i samband med lanseringen av Hörnsjöforsboken, som jag och Anders Fläcke skrivit. Stig-Gunnar Johansson "haffade" mig på gårdsplanen, där vi hade aktiviteter, och berättade att en person gärna ville träffa mig. Jag hängde med honom och träffade Ellen, som jag fick en stor kram av. Hon hann berätta några Hedbominnen för mig innan jag lämnade henne.

Jan-Lars-gården

Bild från år 2008. Birgit Nord med dottern Pernilla i bakgrunden. Jag minns Birgits mamma; tant Alma och Birgits halvbror Ernfrid Svedlund. Birgit gifte sig med Kalle Nord, som kom som dräng till gården i mitten på 50-talet. Detta att gifta sig med drängen var inte riktigt "kutym" i byn så paret fick under många år genomlida en del elaka kommentarer

Tant Alma var en snäll tant, som jag minns alltid stod vid spisen och rörde i grytorna. Tant Alma pratade en genuin "Färnbodialekt". Några uttryck jag minns än idag; hocken token då? (Vem då) Va fella (Vad då), vart, varta ha vurti (blev, blivit, ha blivit), karru (karrig), vattenflucka (vattenpöl), palta(kladda).

Ernfrid förblev ungarliv ut och verkade trivas med detta. Hans bästa kompisar kallades allmänt för "lång-Albin" och "tjocka David".

De umgicks mycket, spelade kort och vid festliga tillfällen dracks det Aprikot Brandy, som var Ernfrids favoritdryck. Han kom nästan varje dag till oss i Lassas och fikade och hade ofta en ny skröna med sig i bagaget när han kom. Inte sällan hade han Birgits dotter Anneli med sig, som satt tyst och tålmodigt i hans knä när han drog sina "sanna" historier. På något sätt tyckte jag Ernfrid "personifierade" byn, med sin underfundiga humor, sitt lugn och sitt jordnära synsätt.

Familjen Nord utökades med barnen Anneli (f 1953), Ann-Christin och sladdbarnet Pernilla (f 1973). Anneli var jämn-gammal med lillbrorsan Janne.

Mellanflickan Ann-Christin, som tyvärr gick bort tidigt i livet, har jag ett speciellt minne av då jag hälsade på henne på Farmeks (Scans) anläggning i Västerås, i mitten av 1970-talet. I Västerås tillverkades vid den tidpunkten all Hot-Dogs. Ann-Christin, som jobbade på någon miljöavdelning, kunde dock komma loss en stund så vi kunde ta en fika ihop. Minns att hon var mycket vacker men lite blyg.

Kalle Nord var en tystlåten hälsingegrabb, som var van att jobba hårt. Han var med i korplaget i fotboll och jag minns att han kunde "springa hur länge som helst". Kalle fick göra sin klassresa från gårdsdräng till byns "inofficiella" överhuvud på senare år (gick bort 2016). Han engagerade sig en hel del i byns utveckling t.ex. i Lindsjöbadets utveckling, skapande av promenadstigar för turister mm.

Jan-Ers-gården (Thaléns)

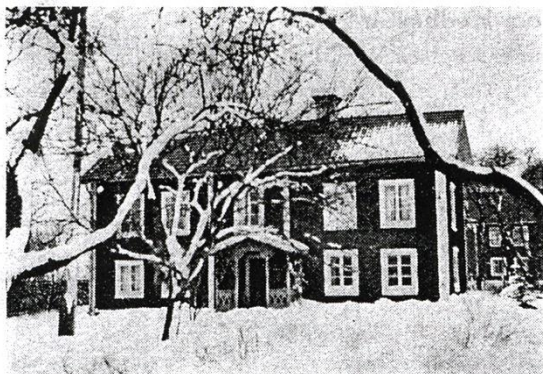

Bild ur Gods och gårdar 1940

Hedbo, Thaléns

Postadr.: Salbohed. Tel. 28 B.

Areal: Total 105 har, därav 25 åker, 80 skog. Tax.-v. 31.800.

Jordart: Mylla, sandjord o. lera. Skogsbest.: Bl. barrskog. Manbyggn. uppf.: Den ena 1818, den andra 1900. Ladug. uppf. 1895, svinhus 1900, bod 1905, stall 1928, en del byggn. av äldre datum. 4 hästar, 15 kor, 4–5 svin, c:a 20 höns. Reakt.-fri S. R. B.-besättn. Arealen täckdikad. Gården har varit i släkten i 4 generationer. Nuv. äg. övertog den efter sin fader.

Äg.: Karl Emanuel Thalén f. 1885. Son till Axel Thalén o. h. h. Johanna f. Andersson. Gift med Signe Johansson f. 1893. Barn: Mary f. 19, Sigrid f. 21, Karl Åke f. 23, Axel Rune f. 25.

Äg.: Medl. av B. F., R. L. F., samt mejeri- o. slakterifören.

Gubben Emanuel Thalén eller Manne, som vi kallade honom i byn, var lite udda och kunde ibland vara lite tvär. Hans högsta önskan i livet, som han vid olika tillfällen uttryckte, var att åtminstone "få en sup om dagen" och en "ny pappmössa lite då och då". Det kan tyckas att det inte var orimliga krav han hade på livets höjdpunkter.

Mannes fru Signe var en mästare på att laga goda fläskpannkakor. Jag och min bror Ulf var ofta där hos dem när det vankades fläskpannkaka och fick våra smakbitar.

Barn till Manne och Signe var; Sigrid, Mary, Rune och Åke. Min bror Ulf och jag var ofta på besök hos bröderna Thalén. Minns att de alltid la sig bredvid varandra nedanför köksspisen och vilade efter lunchen. Vi tyckte det var mysigt så inte sällan låg vi bredvid bröderna och vilade på samma sätt. Åke gifte sig så småningom med Ingegärd (Bernt Linds syster) och fick barnen Yvonne och Anette. Yvonne fick sonen Richard, som driver gården idag.

Rune träffade jag, mamma Ulla och mina syskon i maj 2001 i samband med en anordnad nostalgidag i Västerfärnebo. Den humoristiska och pratglada ungarlen Rune fanns inte kvar längre utan det var ett "torrt" möte med en mager man, som bara hälsade utan "åthävor". Rune liknade sin pappa Manne, som också blev lite av en "surgubbe" på äldre dagar.

Mamma Ulla var mycket angelägen om att vi syskon med våra respektive bevistade denna nostalgidag, som startade vid Hörnsjöfors Herrgård. Arne Antonsson var den som vägledde oss under denna speciella dag. Under dagen gjordes en avstickare till Sör Hörende, där mamma hade ett mycket kärt återseende med den jämnåriga ladugårdsförmannen på Hörnsjöfors Herrgård; Göte Balkefors. Mamma Ulla fick göra en sista resa ned till sina rötter i Västerfärnebo, ty hon dog ett halvår senare.

Erik-Mats (Sjögerstens)

Evert och Asta Sjögersten med barnen Berit, Gunilla, Bo och sladdbarnet Carina. Minns att Evert alltid gick omkring med en keps, som alltid satt kraftigt på sned. Berit och Gunilla var jämnåriga med oss äldre syskon men vi var inte alltid så kontanta med varandra. Vad det berodde på vet jag inte.

Jan-Pers (Tibblings)

Där bodde Elov och Mary Tibbling med sonen Ense. På senare år har vi kunnat konstatera att vi var släkt med Mary på mormor Klaras sida. Ense var försynt och snäll. Han köpte en gång en byggsats till en kanot från Åhlén & Holm. En hel vinter byggde han denna eleganta dukförsedda kanot. Paddeln var av märket Max, minns jag. Ense provkörde kanoten i Lindsjön och han hade också lärt sig att göra eskimåsvängar, som han glatt visade upp. En dag kom han och frågade om vi vill ta hand om kanoten. Han vägrade att ta emot några pengar för kanoten. Naturligtvis tog vi emot kanoten. Farkosten var ypperlig att färdas med på Svartån när ån hade sin normala utbredning. Vi kunde dock inte hålla oss utan paddlade på ån när det var översvämning, vilket ofta resulterade i att vi körde på stolpar som fanns under vattenytan. Vi blev experter på att lappa och laga den dukförsedda kanoten. Jag hade kanotskrovet kvar till för några år sedan, då jag sålde det, via Blocket, till en entusiastisk kanotbyggare.

Tomt (Anders Ols)

Här bodde Martin och Hulda Johansson och sonen Stig-Gunnar. Martin efterträdde morfar Age som byns "överhuvud". Martin och Hulda ingick i umgänget med mamma och pappa och var ofta med på fester. Sonen Stig-Gunnar umgicks jag och min bror ganska mycket med och han var också med i korpfbollslaget. När vi blev äldre skjutsade han ofta oss till något evenemang, t.ex. någon bandymatch i Västanfors eller till midsommarfirandet i Brunnbäck. Vi förvånades över att han förblev ungtkarl hela sitt liv då han så bra ut, var trevlig och hade sin förmögenhet i gården. Stundom gick ryktena om att han var "hårt hållen" av mamma Hulda så att "kvinnfolk gjorde sig icke besvär".

Bild år 2008

Stig-Gunnar Johansson står vid sin cykel vid Finnbovägen. Han motionerade mycket och gillade att cykla, berättade han. Stig-Gunnar sålde sitt hemman i Hedbo och köpte ett fint hus i Salbohed. När jag (Owe)hälsade på honom 2012 hade han också investerat i en fin röd Volvo. Stig-Gunnar gick bort 2013.

Hur var livet på Lassasgården på 50-talet?

Där bodde vi med morfar Albert Gustavsson. Vi hann leva med honom i två år innan han dog. Jag och min bror hittade honom livlös en morgon på köksgolvet. Morfar skulle samma dag ut på en längre resa.

Minns att morfar låg "lit de parad" i drängkammaren några dagar så att släktingar och bybor kunde komma och ta adjö av honom. Händelsen med morfars plötsliga bortgång var en traumatisk händelse som satte sina spår i våra sinnen under en lång tid.

I början på 1950-talet hade vi både grisar, kor, höns och t.o.m. kalkoner på gården. Efter några in på 50-talet avvecklades mjölkproduktionen på gården och alla kor såldes. Hästen Dover, som var kvar sen morfar Ages tid, hade vi dock inte hjärta att göra oss av med utan han fick vara kvar på gården ända till vi vår flytt från gården 1960.

Sedermera började pappa Curt specialisera sig på spannmålsodling, potatisodling och äggproduktion, med egen uppfödning av kycklingar. Han byggde ett s k kycklingbatteri med värmelampor och nätgolv där kycklingarna kläcktes och där de skulle vistas de fem första veckorna av sitt liv. I några år levererades lantägg från Hedbo ned till en stor ICA-affär på Lidingö. Den drevs av Nils Stigberg, som var en gammal barndomsvän till pappa. Pappa skaffade tidigt en potatisupptagare, en rätt så avancerad anordning, som drogs efter traktorn. På var sin sida av bandet, som potatisen hamnade på, satt två personer och tog bort det som inte var potatis. När det var vätt i marken var det svårt att få upp potatisen på bandet. Åtminstone ett år när vi skulle skörda, blev potatisen kvar i backen p.g.a. allt regnade. När vi 1960 flyttade ifrån Hedbo köpte Åke Melin potatisupptagaren.

För att dryga ut inkomsten jobbade pappa extra i många på i Salbohedsgården

Vad hände i byn på 50-talet?

Grannsämjan i Hedbo var god och inte sällan satt en eller flera grannar vid köksbordet och "ljög" över en kopp kaffe. Kaffepannan stod alltid på spisen och var laddad med kokkaffe.

När det var bystämma i Hedbo hände det dock att det kunde "koka över". Kontroverserna kunde dock oftast "bokföras på spritkontot", då varje mötesdeltagare skulle ha, hör och häpna, en liter brännvin med sig till stämman.

På lördagarna bastade de flesta bybor i den gemensamma "finn"-bastun, som byggdes 1943 av Henrik Wallin i Hedåker. Bastun, var en gedigen ångbastu, kostade 5000 kr att bygga. En bastuförening bildades med Tomts-Martin Johansson som dess förste ordförande.

Tanterna badade mellan 15.30-17.30, sedan var det gubbarnas tur. Bastun var en viktig del i den sociala samvaron och inte sällan berättades det skrönor i den vitdimmiga och varma bastun. Jag minns att jag ville sitta så långt som möjligt från röret där ångan blåstes ut, ty det sved ordentligt i skinnet när man öppnade kranen för ett utblås. För hedboborna var bastuavgiften 10 öre, och för "utombysarna" kostade det 25 öre.

Minns att när man var väldigt ung gick man med morsan till bastun och lögade sig tillsammans med käringarna. När man sedan började titta för mycket på kvinnornas behag, ja då var det farsans sällskap som gällde.

Minnen från krigsåren kunde ses lite varstans i byn. Gengasaggregaten var undanställda på någon plats på gårdarna. Oanvända ransoneringskuponger kunde finnas kvar i byrålåden.

Svenska försvaret hade även i inledningen på 1950-talet hög beredskap och inte sällan mötte man militärfordon utefter vägarna. Många i Sverige trodde att det skulle bli ett tredje världskrig.

Det tunga jobbet med att såga till stora isblock och lägga i isstackar på gårdarna upphörde då anordningar för att kyla ned mjölken anskaffades.

Utedassen ersattes med vattentoaletter i husen. Kungaporträtten, inköpta från Åhlén och Holm, som prydde väggen i de flesta utedass fick dock inte följa med in husen utan fick vackert hänga kvar på utedasset.

Bostadshusen utrustades med värmepannor för uppvärmning.

Folk började klä sig lite modernare och gubbarnas hattar gömdes undan i garderoberna.

Hästarna på gårdarna blev mer eller mindre överflödiga när traktorn tog över hästens sysslor. Dock var hästen oöverträffad i skogsbruket, så hästarna fick gå och lata sig på somrarna för att sedan "göra rätt för sig" i skogsbruket på vintern.

1950

Jag börjar i småskolan i Salbohed.

Salbo skola 1950. Lärarinnan Karin Sigfridsson (Thalén) med sin första årskurs. Övre raden, från vänster, Ingvar Flink, Ove Eriksson, Stig Sahlberg, Mats Eriksson, Rune Fernros, Bengt-Ove Öström, Göran Jälkemo, Lars Haglund, Leif Pettersson och Lars-Inge Andersson. Främre raden Kjell Flink, Gun Mattsson, Anita Eriksson, Ulla Fredling, Kristina Söderqvist och Eje Bergvall.

Salbo skola år 2000, 50 år senare. Bakre raden f.v. Ove Eriksson, Stig Sahlberg, fröken Karin Thalén (som precis hade fyllt 75 år), Lars Haglund, Framför Ove Eje Bergvall, Rune Fernros, Leif Pettersson, Lars-Inge Andersson, Främre raden Kjell Flink bakom honom brorsan Ingvar, Gun Hall (född Mattsson) Ulla Fredling och Kristina Sahlberg (gift med Stig, född Söderqvist)

1951

Det första luciatåget passerar genom byn. Minns att jag och min bror retade upp oss på "Judas med pungen" i luciatåget. Han stod och gjorde fula grimaser åt oss när de stod uppställda och sjöng utanför vårt hus. Vi visste inte att det var en rollgestaltning så det resulterade i att han fick spö bakom husknuten. Judas stjärndekorerede strut var tillbucklad till oigenkännlighet vid avmarschen från Lassas.

Vi bevistade den första julskyltningen, som arrangerades av Anton och Vera Österling i den gamla affären uppe på Heden. Häpet såg vi tomtar inne i affären, som vinkade till oss. Ljuv julmusik hördes från en knastrande högtalare, som var uppsatt utomhus.

Interiör från den gamla affären vid Heden

Jag blev påkörd av en bil en vinterdag. Platsen var på vägen strax innan man svänger ned till Hedbo by. Jag hade slutat skoldagen och cyklade hemåt från Salbohed. Denna dag var glashalt på vägen. Då vägen var kraftigt doserad cyklade jag på fel sida av vägen (höger sida) för att inte halka ned i diket. Jag hade mina skidor fastspända på pakethållaren. Helt plötsligt dyker det upp en bil, som kommer emot mig. Föraren bromsar men kollisionen är oundviklig. Jag och cykeln träffas av ena framhjulet och jag och cykeln flyger iväg ut på en åker. Efter en stund kravlade jag mig upp ur den djupa snön, spände på mig de hela skidorna och skidar hem till Lassas. När jag lite omtumlad satte mig på vedlåren i köket får jag bannor av mamma att jag inte borstat av mig all snö. Efter en stund ringde telefonen. Mamma svarade och en dam, som sett hela händelsen, berättade att jag omkommit mitt framför ögonen på henne.

– Nä han sitter här på vedlåren livs levande, hörde jag mamma svara. Kvinnan hade inte sett när jag kravlade mig upp ur snön, spände på mig skidorna och skidade hemåt mot byn. Jag, som turligt nog inte var skadad, tog hela händelsen med ro men mamma chockades svårt. Jag kan dock tillstå att jag många år efteråt, i drömmarna, såg bilens framdäck mitt framför min ögon, den kraftiga smällen, samt luftfärden en bra bit ut på den snötäckta åkern. Jag såg också de svårt chockade paret som satt gråtande i Volvon som stod tvärs över landsvägen.

Jag minns att vi lyssnade mycket på radio. Lennart Hylands program var mycket populära. Minns speciellt ett lördagsprogram som hette Karusellen, som startade 1951. Lennart Hyland var fenomenal på att hitta på nya saker. Han hittade på något som hette "Frufridagen", som var ett inslag i radioprogrammet 1954. Tanken var att alla husmödrar skulle få ledigt en hel dag och deras män skulle sköta hushållet och sköta barnen. Frufridagen söndagen den 24 januari 1954 blev mycket omdiskuterad och omskriven.

1952

Pappa Curt och barnen Ulf, Ewa och Owe, står vid en nyinköpt Standard Vanguard. En engelsk bil som vägrade att starta på vintern. Den rumphuggna formen bak gjorde att i folkhumorn döpte bilen till "Pelle Svanslös". Vi hade bilen bara något år.

1953

Lillbrorsan Jan föds den 8 jan. Minns att det var svinkallt den här dagen. Jag och Ulf hade blivit ombedda att elda "utav bara den" för att det skulle vara varmt i huset, när man kom hem med familjens nytillskott. En kortare slang, som hängde på tork ovanför spisen, ramlade oturligt ned på spisen och orsakade en stickande lukt och en enorm rökutveckling. Trots kylan var vi tvungna att ställa upp ytterdörren på vid gavel. Vi lyckades dock få ut nästan all rök innan mamma och pappa kom hem med den nyfödde.

Detta år börjar jag i folkskolan uppe på Åsen och får Sara Bergstrand som fröken. Min mamma Ulla, morbror Arne och Edit Boström hade också haft som Sara som lärarinna. Sara var en sträng lärarinna och ett bestående minne ifrån hennes tid var att träna munmusklerna genom att upprepade gånger säga "minne, monne".

En "flygande tunna" (Saab J 29) nödlandar på åkern nedan för Lassas. Vi minns att de var stort polispådrag i byn med flera avspärrningar. Man kunde se en lång fåra på åkern efter buklandningen. Sannolikt hade piloten klarat livhanken, men händelsen rapporterades inte offentligt. Det var extremt många haverier med denna flygplanstyp. (Ett fotomontage)

Jag och farsan och Stig-Gunnar i Tomts åker på annandagen upp till Fagersta och tittar på vårt favoritlag Västanfors IF när man möter Bollnäs GIF. Denna bandymatch drog mycket folk då Bollnäs i laget hade med "Snoddas" Nordgren (t.v.). Han hade gjort stor succé med sin låt "Flottarkärlek" året innan och naturligtvis fick stackars "Snoddas" stå och sjunga ute i kylan och snålblåsten i halvlek. Jag tror "Västanfläkt" vann matchen. I laget hade man landets bästa innertrio med Rune Sääv, Sven-Erik Broberg och Sven Löf.

Bild från ett kräftkalas i Lassas-gårdens magasin år 1953. Vid detta tillfälle var det fest för att fira morbror Arnes 40-årsdag. Från vänster Ulla Eriksson, Eskil Axberg, Hulda och Martin Johansson, Inga och Gunnar Thorstensson. Irma Gustavsson och lite längre bort skymtar Rune Thorstensson.

1954

I början av januari detta år drog en storm förbi i bygden (se tidningsartikel om stormen). Ett starkt minne var den enorma förödelsen av nedblåsta träd, som fanns överallt. I Hedbobygden dök det upp lite "halvskumma" smålänningar som erbjöd avverkningshjälp. Till Lassas kom en dag en "grovhuggen" man i taxi och erbjöd sina tjänster. Hans enda resebagage

var en back öl. Han och pappa Curt ackorderade ett tag om hans ersättningsanspråk, blev överens, och han internerades i mangårdsbyggnadens drängkammare.

Mannen, har glömt vad han hette, hade en hög arbetsmoral med långa arbetsdagar. Minns att han var mycket stark och hans stora händer och böjda fingrar var formade som "hållande i ett yxskaft". Hans enda skaffning, han hade med sig till skogen varje dag, var en liter mjölk. På kvällarna hårdstekte han många korvar och drack ett par flaskor öl därtill. Minns att han var mycket verbal och berättade gärna om "snickarens son" som han hade läst mycket om i bibeln. Vi listade så småningom ut att snickarens son var Jesus. Vi trodde ett tag att han var djupt religiös men det avfärdade han snabbt med att det var den enda lektyr som fanns till hands i fängelset. Han meddelade glatt att han hade suttit några år "på kåken".

Jag och min bror Ulf, som nästan varje kväll besökte honom, var lite imponerade av att vi hade en "fängelsekund" som hyresgäst. I helgerna festade han loss och söp upp de pengar han förtjänat under veckan. Han hjälpte oss ett par månader sedan gick han en vacker dag helt sonika "upp i rök". Han bara försvann en dag. När vi så småningom inspekterade vad han åstadkommit så hade han plockat "russinen ur kakan". Det medförde att vi själva under en lång period fick ta hand om resten av den nedfallna skogen.

Bild från Åsens skola troligen från vintern 1954/55. I bild i främre ledet t.v. Ove Karlsson och Stig Sahlberg. I bakre ledet skymtar Hans Johansson och Owe Eriksson. Erland Holmborn håller i repet. Troligen är det Sara Bergstrand som står i dörröppningen och inspekterar snöploget.

Nyårsstormen 1988:

MÅNDAGEN DEN 2 JANUARI 1989

Bara mild bris mot stormen

1954

Rubrikerna var många och svar- ta efter storm- fällningen 1954. Stormen var den värsta på mannaminne och lamslog hela bygden.

Tusentals träd mejades kring Sala, taket slets upp på fabriksbyggnad

Det stormade ordentligt under nyårshelgen. Det var ändå en lätt bris jämfört med den stora stormfällningen för exakt 35 år sedan, söndagen den 3 januari 1954.

Det var en storm som lamslog hela bygden, som vräkte ner hundratusentals träd, blåste bilar av vägarna, mörklade hela Sala och rev ner kilometervis med el- och telefonledning.

Stormfällningen 1954 var den värsta stormen i mannaminne, skrev Sala Allehanda i sitt nummer dagen efter. Till och med värre än den beryktade stormen 1932.

Efter 35 år är det många som fortfarande talar om den hiskeliga natten då det mesta i Sala-Heby blev ett regelrätt kaos.

Snöstormen drabbade landet sent på eftermiddagen den 3 januari och dess centrum passerade Sala-Heby på kvällen. Trafiken lamslogs av träd som låg i tusentals över vägarna och folk fick hålla i hatten ordentligt om de ens vågade sig ut i de hårda vindarna.

Åtta årsavverkningar

När stormen bedarrat var fördölsen betydligt värre än vad man först trott. Enbart på Sala stads skog fälldes 104 000 kubikmeter träd vilket motsvarade sju eller åtta årsavverkningar.

I Möklinta räknade man med att inte kunna fälla några träd under de kommande 10-15 åren och på Nora Hed mellan Enåker och Tärsjö, plöjde stormen en hundra meter bred gata genom skogen. Enligt SA såg det ut som

om .."en jätteslättermaskin gått fram och mejat ner rubb och stubb".

Trots skador på skog och hus medförde stormen inte många personskador. Några personer fick uppsöka lasarett när de träffats av kringflygande föremål, men bara en handelsresande från Norrtälje fick stanna över natten sedan han fått en hjärnskakning.

Kusligt intryck

I Sala var det direkt farligt att ge sig ut på gatorna. De som ändå trotsade varningarna fick stryka längs husväggarna i den

mörklagda staden för att inte blåsa bort.

"De totalt mörklagda gatorna gjorde ett kusligt intryck och upplystes endast av bilarnas strålkastare vars ljusknippen knappast förmådde genomtränga snömolnen", skrev SA.

Men tillgången på stearinljus var god och även gamla hederliga fotogeneldade stallyktor hjälpte upp i mörkret. Mest problematiskt var det i Ransta där elektriciteten försvann i 18 timmar.

Häxkittlar

Mängder av bilister på genomfart tvingades övernatta i Sala eftersom de inte "vågade sig ut på de häxkittlar som slätterna kring Sala omvandlats till".

Hotellen blev snabbt överbelagda och folk fick sova varhelst de hittade en plats, i polisfinkan, i KFUM, Röda korset eller Folkets hus lokaler.

Taxiägarna vägrade att ta körningar utanför Sala och de som tog bussen fick räkna med att stanna i den i åtskilliga timmar och hjälpa chauffören att hiva träden från vägarna.

En buss till Östervåla träffades av ett nedfallande träd som rev upp en bit av taket och en bilist från Vittinge berättade att det tagit honom två och en halv timme att köra tre kilometer. Var och varannan meter fick han ta fram yxan och hugga av träden som blockerade vägen.

Pojke bortbläst

Tågtrafiken var i det närmaste lamslagen. Stockholmståget var sju timmar försenat till Sala och en tågresa mellan Sala och Juggansbo tog fem timmar. Anglok

sattes in för att forsla passagerare på de sträckor där eldriften slagits ut.

Utanför Sala låg 100-tals bilar i diken och många av dem hade blåst av vägen. Polisen fick också rädda en liten pojke som blåst ut på Övre Ekeby dammar.

På Sala Allehandas redaktion fick artiklarna om stormens härjningar skrivas ut i skenet från stearinljus. Diktafonen, telefonerna och teleprinterarna var utslagna och till och med blyet i sätmaskinernas grytor hade stelnat.

" om en del av referaten i dagens tidning inte är så fylliga får väl läsekretsen söka ha överseende med oss. Det är ganska knivigt att hitta rätt tangent till skenet av en flamtande talg-dank..."

Pilsnerdebatt

Dagarna efter var det största problemet att ta hand om alla träd som blåst ner. I skogarna utanför stan såg det ut som ett jättelikt plocke-pinn med över 80 000 nedfallna träd.

Skogsförvaltningen i Sala hyrde den nedlagda sågen på Norrmalm och en invasion av skogshuggare från Sverige och grannländerna anlände. Skogshuggarna tjänade grova pengar vilket ansågs positivt för stadens och bygdens affärer. Men invasionen hade också sina negativa sidor. I penningflödet var fylleri och slagsmål dagliga företeelser och i en pilsnerdebatt i stadsfullmäktige året efter, visade det sig lyckligtvis att endast några få procent av fylleriätalet 1954 gällde ortsbor.

Göran Carlson

VINTERMANÖVERN I HEDBO ÅR 1954

Det hade fallit mycket snö denna vinter. Plogvallarna var minst en och en halv meter höga. Den aviserade stormanövern skulle snart äga rum i skogarna runt byn. I byn hade vi vetat om denna manöver i snart ett år. Åsikterna i byn om denna manöver var lite olika. De äldre tyckte att det var en påminnelse om världskriget, som hade slutat för några år sedan. Den yngre generationen tyckte att det skulle bli lite liv och rörelse i byn, som vid den här tiden på året var stilla insomnad.

Vi bybor skulle även få lite ersättning för att vi upplät sängplatser till befälen. Önskemålet, som hade framförts, var att upplåta så mycket sängplatser som möjligt för befälen. Mor och far letade upp ett tiotal sängar, som placerades i tre rum på bottenvåningen. Stormanövern skulle vara en samverkansövning mellan olika förband hade vi läst i papperen. Befäl från regementet i Skövde skulle bo hos oss. De första fordonen anlände. Det var traktorer med släp, bandvagnar och motorcykelburna soldater. Vi kunde se att motorcyklarna hade påmonterade skidor nedtill. På förmiddagen knackade det på dörren och furir Jonsson kom in och inspekterade sängplatserna. Han var mycket nöjd, vilket glädde mor.

"Jag och hela rövarbandet kommer i kväll", sa han leende.

"Skall ni ha någon mat då", frågar mor.

"Nej för fan vi har mat med oss i överflöd, men en kopp kaffe skulle smaka bra."

Då jag och brorsan hade vinterlov så tog vi oss upp i skogen dagen efter för att titta var som var på gång. Uppe vid Tjörnbacken plogades det upp vägar och det restes en hel del stora tält. Då det var kallt ute började det snart ryka från tältens skorstenar. Vi kunde se att bandvagnar och motorcyklarna utan svårighet kunde ta sig fram i snön. Sent på kvällen dök befälen upp. De var ett tiotal. Överfurir Jonsson presenterade alla. Vi förstod att de hade olika grader, för de sa furir, sergeant och så fanns en kapten Persson. Persson var kapten i reserven. Ett annat befäl titulerades "kabeltattaren" Fröjd.

Mor hade dukat fram kaffe med nybakta vetebullar. Befälen uppskattade detta och uttryckte att man kände hemtrevnad i vårt hus.

Jag och min bror var uppe länge den här första kvällen. Kapten Persson satt i ett hörn och sydde dit gradbeteckningen på sin uniform.

"Hur många stjärnor har en kapten", frågar jag.

"Tre", sa han.

Kabeltattaren Fröjd kom in i rummet och ville prata.

"Vad är en kabeltattare för någon", frågar brorsan.

"Det är vi som drar telefonkablar när vi är i fält och de andra retas med oss och kallar oss för kabeltattare."

"Jag är sergeant", sa han.

Vi såg att han hade ett runt märke med en stjärna inuti.

"Har ni någon femtio-liters mjölkflaska vi får låna? Fråga inte vad vi skall ha den till, det får ni se i morgon kväll", meddelar kabeltattaren.

"Jo, det har vi. Vi ställer ut den på mjölkpallen i morgon bitti."

Dagen efter kom större fordon och busslaster med soldater.

Vi tog oss upp till Tjörnbacken igen. Uppe mot Lindbergs rykte det från några kokvagnar. Vi kunde se att varm mat portionerades ut. Då vinden låg på mot vårt håll kunde vi känna doften av korv. På kvällen kommer befälen och drar en mjölkflaska på en släde.

”Vad är detta”, frågar mor.

”Vi fick mat över så vi packade ned överskottet i mjölkflaskan.”

Jag öppnade locket och såg att halva flaskan var fylld med falukorv.

”Men herregud vad skall vi göra av all mat”, frågar mor.

”Inga problem vi har ju frysboxen, säger farsan.

Mor packade korven i påsar och fyllde det ena facket i boxen med kronas korv. Middagen på vårt matbord den kvällen var tillagad falukorv och kokt potatis. Vi njöt av den goda korven. Innan vi gick och lade oss gick vi in till befälen.

Kabeltattaren kom sent denna kväll och hade rivsår både här och där. Han hade ramlat ner från en hög tall när de höll på att sätta upp telefonledningar.

”Varför i helvetet är det ingen som har kommit på hur man skulle kunna ringa utan alla dessa jävla ledningar”, frågade sig kabeltattaren.

Han var på uselt humör så han gick och lade sig utan att ens säga god natt till de övriga i rummet. Nästa dag var en gnistrande solig dag. Vi hörde motorbuller och såg ett snömoln på gärdet upp emot skogen. Ett helt gäng soldater på motorcykel åkte i full fart upp mot Tjörnbacken. Motorcyklarna hade påmonterade skidor nedtill. Furir Jonsson kom en dag och frågade farsan om man fick förvara några motorcyklar i vår ladugård. Farsan gick ut och anvisade platsen och tre stycken motorcyklar ställdes in. De var målade i grönt och på bensintanken läste vi att märket var Java. Innan furir Jonsson hade gått hade vi provsuttit den närmaste motorcykeln. De fjorton dagarna med manöver var nu över. Furir Jonsson tackade för gästfriheten och hade återigen mjölkflaskan fylld med mat. Frysboxen och ett nyinköpt kylskåp var överfyllda med kronans mat. Fordonskolonner och soldater passerade genom byn på väg tillbaka till regementet.

”Fan dom har glömt en motorcykel kvar hos oss”, hojtar brorsan när han var i stallet för att utfordra Dover.

Mor och far informerades och förbjöd oss att röra Javan. Vi lovade detta men när föräldrarna då och då åkte till Sala för att handla, släpade vi ut motorcykeln och lärde oss att kicka igång åbäket. Jag fick göra den första provturen på lagårdsbacken. Vilken känsla det var att få åka på kronans motorcykel. Sen var det brorsans tur att göra samma vända. När våren började närma sig skruvade vi bort skidorna på motorcykeln. Vi passade alltid på att göra våra turer när föräldrarna var borta.

Cirka ett år efter att stormanövern hade avslutats i byns skogar, ringde man från regementet i Skövde och frågade om vi möjligen hade en kvarglömd motorcykel kvar hos oss. Mor svarade i telefonen och meddelade glatt att det hade vi minsann. Några dagar senare hämtas Javan till min och brorsan besvikelse. (Ur *Skvaller från en Bergslagsby*)

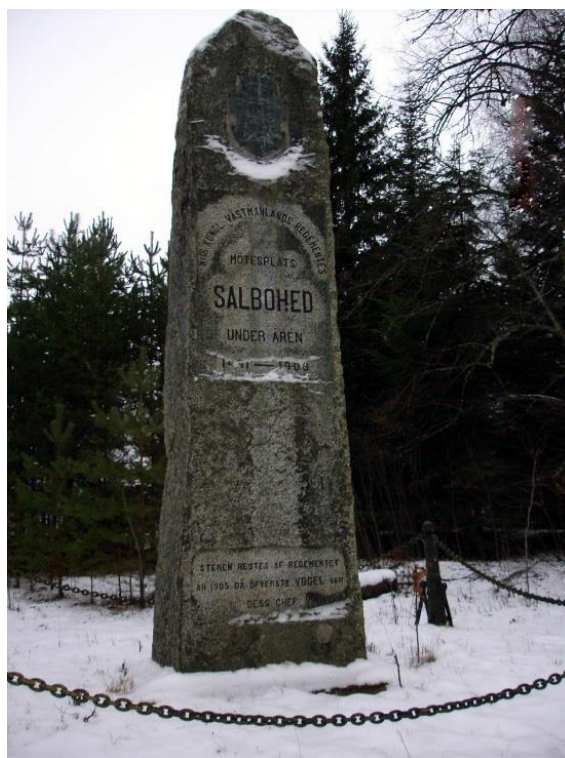
1955

KUNG GUSTAV VI:S ERIKSGATA 1955 GENOM BYGDEN

Gustav VI Adolf besökte Salbohed 1955 och återinvigde regementets minnessten efter dess förflyttning från tjärnalbacken till sin nuvarande plats vid Kopparbergsvägen. Fullmäktiges ordförande i Västerfärnebo kommun, J Anton Gustavsson, gående bredvid kungen, höll ett tal – talet var inövat i förväg hemma i köket med frun Elna och barnen som åhörare. Mellan kungen och Anton syns landshövding Casparsson.

Kung Gustav VI Adolf gjorde 1955 en Eriksgata genom Sverige. Kungen och hans följe gjorde ett kortare stopp i Salbohed för återinvigningen av den nya platsen för minnesstenen över Regementet. I Åsens skola hade vår lärarinna Olga Svensson lärt oss att man skulle tilltala kungen med "Ers majestät" om han skulle fråga något. Jag blev utsedd att stå med svenska flaggan invid minnesstenen i det främre ledet. Min klasskamrat Göran Jälkemo var "backup" utifall jag skulle svimma. Gud ske lov passerade kungen förbi utan att vare sig hälsa på oss eller fråga något

Sala Grubbyls historia aktualiserades i hög grad genom kung Gustaf Adolfs planerade besök i Sala hösten 1955. Intresset växte sig starkt och under sommaren kunde utgrävningarna påbörjas under sakkunnig ledning. Frivilliga bidrag i form av arbete och penninggåvor gjorde att man nått fram till goda resultat när den fornkunnige monarken besökte området. Utgrävningarna fortsatte påföljande år sedan betydande resurser ställts till förfogande. Önskemålet var att hela området skulle friläggas, men projektet visade sig vara allt för stort och medelskrävande för att det skulle kunna genomföras utan statligt övertagande.

Utgrävningarna omgavs med stor publicitet och bidrog till att skapa intresse kring silvergruvan, vilket genom åren burit frukt i form av en betydande turistinvasion. Förbättringar för att tillgodose detta intresse har genomförts, men ännu återstår målet — att kunna visa gruvans hela inre.

Bilden visar kung Gustaf Adolfs besök vid gruvbyn. Här ses fr.v. landshövding Ragnar Casparsson, landsantikvarie Sven Drakenberg, gruvchefen disp. Sven Holmquist, kungen samt fil. kand. Assar Jansson. På bilden nedan ses två av de milslånga gångarna nere i gruvan.

Det var en rekordvarm sommar år 1955. Pappa hade sålt "måndags-exemplaret" Vanguarden och köpt en Dodge, 1947 års modell, som vi åkte med och några av oss sov i. Under denna campingresa stannade vi till vid en rastplats i Värmland någonstans. Helt ovetande om varandra upptäcker vi vår morbror och moster, som kommer körande med sin fina PV. Vi slår följe med varandra några dagar och skils åt i Helsingborg.

På bilden syns mamma Ulla, pappa Curt, morbror Arne och moster Irma. I främre raden Owe, Ewa, Jan och Ulf. Bilden är från Åsabaden utanför Göteborg där vi stannade några dagar denna fantastiska badsommars

Kylskåp och frysboxar började göra sitt intåg i hemmen i vår by. I Lasses skaffade vi ett engelsktillverkat kylskåp, som fungerade klockrent i nästan 40 år. Frysboxen, med den högljudda motorn som var placerad utomhus, införskaffades i samband med den stora vintermanövern, som var skedd i Hedboskogarna.

Det bästa med denna frysbox, tyckte vi barn, var att det kom en servicetekniker "stup i kvarten" för att reparera motorn till boxen. Denne serviceman var duktig på att trolla. Vi var förbluffade över hans konster. Pappa var dock långt ifrån imponerad av hans magiska trollkonster och vräkte ur sig en gång "att du kan väl för fan trolla nån gång så att fanskapet till box fungerar mer än en vecka". Detta burdusa uttryck från farsgubben ogillade vi barn, då vi befarade att hans "magiska föreställningar" kanske var över för gott. Till vår glädje kom han dock tillbaka och trollade och emellanåt lyckades han även laga frysboxen.

1956

Ett speciellt minne jag har var när det bankade på dörren i Lasses mitt i natten. En okänd man skrek "det brinner i Fläckebo så alla måste hjälpa till att släcka branden". Då pappa inte var hemma, utan låg på sjukhuset, var det jag, som var äldst i syskonskaran, som måste hjälpa till. Det var bara att klä sig och hoppa upp på lastbilsflaket, där det satt ett tiotal gubbar redan.

Lastbilen stannade vid varje gård i Hedbo och snart var det fullt på flaket. Färden ned till Fläckebo gick fort och när vi närmade oss brandplatsen var himmelen var vackert upplyst och man kände den stickande brandlukten i

näsan. Vi blev anvisade en plats där vi skulle släcka. Vattenslangarna var redan utrullade så det var bara att börja spruta vatten.

Av någon anledning hamnade jag vid sprutmunstycket och när vattentrycket ökades kraftigt följde jag med slangen upp i luften. Jag vägde för lätt. Jag kunde höra att någon skrek. – "Vem i helsike har placerat grabben där". När jag tog mark så byttes jag ut mot en "stabil" gubbe.

Vi fick hela tiden order om var vi skulle släcka och förflytta oss. Det var mycket varmt och röken var hemsk, minns jag. Framåt förmiddagen nästa dag hade vi släckt vår del av området och vi hörde att branden var under kontroll, så vi skjutsades hem till Hedbo igen. När jag kom hem var jag ohyggligt törstig minns jag, klädde av mig utomhus, och när jag hade lyckats tvätta bort det mesta av sotet stupade jag i säng.

När jag vaknade ett halvt dygn senare var jag lite småstolt över att jag hade fått varit med de vuxna männen och gjort en behjärtansvärd insats med att släcka den omfattande skogsbranden. Några veckor senare fick vi oväntat en utbetalningsavi på 49 kr för hjälpinsatsen. Det var mycket pengar för en liten grabb.

På det idrottsliga planet hade en idrottsidol och det var höjdhopparen Bengt Nilsson. Benke, som han kallades, hade några månader innan OS i Melbourne varit nära att slå världsrekordet, som då var på 2,12 m. P.g.a. av en skada klarade han inte ens ingångshöjden 1.92 vid OS. Jag fällde en tår när jag såg hans bedrövade min i tidningen. Han misslyckades i det OS där han var storfavorit till guld. Vann gjorde i stället Charles Dumas.

Jag börjar i realskolan i Sala (Sala samrealskola).

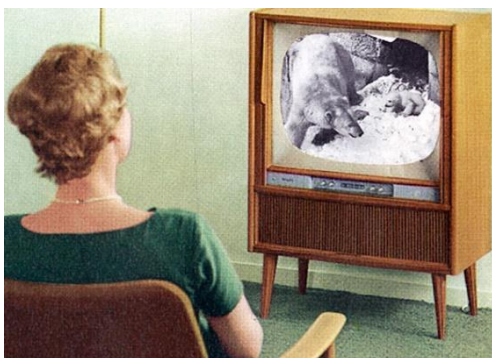
1957

Jag minns att vi i Hedbo var ganska framgångsrika i korpfbollen. Vi vann flera år i rad mästerskapen i bygden. Vi tränade antingen på en liten gräsplätt ovanför Bergvalls eller också på en större plätt vid Melins. På den senare fotbollsplanen fick man vara uppmärksam på alla komockor som fanns. Hamnade man i en komocka så var det "kört" det träningspasset. Jag (Owe) började som utespelare men hamnade senare av någon outgrundlig anledning i målet. Jag fick även förtroendet att vara målvakt i Västerfärnebo AIK:s A-lag.

Bakre raden f.v. Kalle Nord, Svante Johansson, Bengt Österling, Yngve Grafström, Owe Eriksson, Stig-Gunnar Johansson, Yngve Hjalmarsson. **Nedre raden** f.v. Bengt Ström, Sven Thalén, okänd, Bernt Lind, Lennart Fernholm och Gösta Fernholm. Fotot är från 1957.

VILKA TV-PROGRAM TITTADE MAN PÅ?

Först med att skaffa TV i byn var Melins år 1957. Sedan tror jag Jan-Lars kom som nummer två. Hemma i Lassa skaffade vi TV något år senare. De tidiga TV-apparaterna var ofta placerade i en vacker golvmöbel.

Mina tidiga minnen kring Tv-tittandet var att man bänkade sig för att kika på den gryniga testbilden. Sedan satt man fascinerad över det som visades i de få program som fanns. Ibland tänker man på hur lättrodd man var på den här tiden. Kan knappast tänka mig att någon ungdom nu för tiden sitter och tittar på en TV-testbild i en halvtimme.

Speciellt minns man de återkommande avsnitten med dockorna Andy Pandy. Andra favoriter var Humle och Dumle och Sigges cirkus med Sigge Furst.

Mycket populära program var försvarsadvokaten Perry Mason samt shower med smörsångaren Perry Como och sångerskan Patti Page. Serien om cowboy-bröderna Cartwright var mycket populär.

Programmen sändes naturligtvis i svart-vitt. 1969 tillkom ytterligare en kanal; TV2. Färg-Tv-program började sändas först 1970.

Ett populärt program var också "Hemma med Ria". Ria Wägners signum var att vinka till tittarna med handryggen mot tittaren.

1958

En stor händelse detta år var att fotbolls-VM spelades i Sverige och visades på TV. Jag tror att vi hade skaffat TV i Lassas och det var helt fantastiskt att se fotboll i Tv-mediet. Sverige gick till final men fick stryk av Brasilien med 5 - 2. Det var i den matchen som bollfenomenet den 17 årige Pelé fick sitt stora genombrott.

Min bror Ulf konfirmerades detta år i Västerfärnebo kyrka. En lite udda händelse inträffade i samband med Ulfs konfirmation. Min morbror Arne med familj kom ifrån Stockholm och var närvarande vid konfirmationen. Morbror hade sin fina kamera med sig och tog många bilder. När själva konfirmationsakten skulle börja så bad han mig att gå ut och lägga kameran i hans bil, som stod parkerad utanför kyrkan. Jag fick inga bilnycklar med mig. Jag traskade iväg och såg vad jag trodde var hans Volvo PV men bilen var låst. Jag kunde dock se att sidorutan var lite öppen så jag öppnade den lilla rutan och kunde komma åt dörrhandtaget inifrån. Jag la kameran i baksätet och gick tillbaka till kyrkan igen. När konfirmationen var över och vi skulle åka hem till Lassas så upptäckte morbror att kameran saknades. Jag förhörde och bedyrade att jag lagt kameran i bilen. Vi for hem till Lassas bedrövade och jag var mycket ledsen, minns jag. Vad hade hänt?? Ungefär ett år senare ringer en person och undrar om vi saknade en kamera. Dom hade upptäckt en kamera i sin bil, framkallat bilderna, och med ett omfattande detektivarbetet kunnat lista ut att vi i familjen hade koppling till kameran. Vi hämtade morbrors kamera och ringer till honom om fyndet. Det visade sig att de hade haft en exakt likadan Volvo PV, som min morbrors. Bilen stod intill morbrors bil på parkeringen. Jag hade tagit mig in i fel bil. Familjen tyckte det var ytterst märkligt med fyndet av en dyrbar kamera i sin bil som dessutom var låst. Jag berättade om den lilla olåsta sidorutan som jag använde mig av för att öppna bildörren.

1959

Lillbrorsan Janne "blir kär" i Boda-flickan Märta Svensson. Han berättade för mamma en dag att han hade blivit förälskad i Märta. Jamen säger mamma hon är minst 10 år äldre än du. Janne svarar: - Jo, det kan så vara men hon har så fin cykel... Hör till saken att Märta ofta parkerade sin cykel inne på vår tomt i Lassas.

Lillysrran Nina (Bäckelin) föds detta år.

Ingemar Johansson blir världsmästare i tungviktsboxning den 26 juni 1959

Ingemar Johansson golvade, med sin fruktade höger, Floyd Patterson sju gånger. I tredje rondan stoppade ringdomaren VM-matchen och Ingo utropades till ny världsmästare. I Lassas satt vi gjutna och lyssnade på direktreferatet i Radio Luxembourg mitt i natten.

Hedbos korplag i fotboll år 1959.

Knästående f.v. Stig-Gunnar Johansson, Lasse Haglund snickare, Owe Eriksson. Framför dej sitter Roland Ström, Lennart Fernholm byggnadsarbetare avled 1986 i hjärtinfarkt, Sune Holmberg jobbade på (anstalten) och med sitt lantbruk.

Stående f. v. din bror Ulf Eriksson, Åke Jansson arbetade på Boda gård, Bosse Ström målare avled 1999, Yngve Grafström lantbrukare samt naturvårdare åt Länsstyrelsen, Åke Karlsson anställd hos Svante Johansson som mjölkörare, Karl Nord byggnadsarbetare mm, Yngve Hjalmarsson arbetade på (anstalten) och med lantbruk, Lasse Persson (Högberg) målare.
/Hälsningar från Stig-Gunnar Johansson 2012/

1960

Ett starkt minne jag har är att när decenniet avslutades och 60-talet tog vid, så drogs det igång en landsomfattande motionskampanj, som hette Sport 60. Man fick vissa poäng när man cyklade, gick, löpte eller åkte skidor. Jag minns att vintern 1960 var mycket snörik med många fina soldagar. Skidspåret hade vi anlagt invid skogskanten nedanför där gnäll-Bernard bodde och bort till Lindbergs där spåret vände. Vi var många i byn som deltog i denna motionskampanj. Än idag minns jag att vi bybor, efter en längre skidtur, tillsammans drack varm choklad eller kaffe, sittandes på en stubbe eller sten i skogsbrynet och njöt av solen och den kritvita gnistrande snön. Stolt tog man emot ett guldliknade Sport 60-märke när man uppnått vissa poäng.

Jag tar realexamen i maj 1960. Den 19:e juni 1960 flyttar hela familjen Eriksson till Ockelbo och Lassas-gården arrenderas ut. I Ockelbo skulle hjälpa vår farfar Otto, som hade "tagit hand om" en kastrullfabrik. Vi skulle "omskolas" från bonde till kastrulltillverkare. Ingen liten förändring i livet...

HUR SÅG BILARNA UT I PÅ 1950-TALET?

(Bilder från nätet)

Dodge 1947 som pappa Curt hade ett tag och sedan en Mercedes Diesel 180 D

Buick som Jan-Lars ägde några år, Renault CV4 som Jan-Ers ägde en period

Volvo PV som morbror Arne ägde

Melins hade en Ford Anglia

Hansa Borgward Isabella som Holmborns I Salbohed hade.

HUR SÅG TRAKTORER OCH JORDBRUKSMASKINER UT PÅ 1950-TALET

Owe "låtsaskör" Fordson Major och Ulf prövar Volvo-taktorn hemma på Lassas-gården. En mycket populär traktor var Ferguson eller Grållen som vi kallade den. Jan-Ers var i byn först med att skaffa denna traktortyp. Bolinder Munktell var också en vanlig traktor i bygden.

En självbindare

En slättermaskin

En plog

Ett tröskverk från Munktells

REKLAMSLOGANS FRÅN 1950-TALET:

Alice Babs var populär schlagersångerska, som började sin karriär på 1940-talet. En av de största skivframgångarna var låten "Swing it magistern!" från 1940, som också var en film med samma namn med bl.a. Alice Babs och Adolf Jahr.

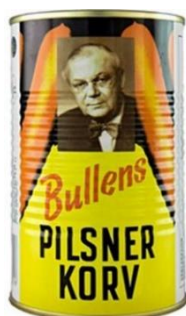
Gustaf Håkansson blev rikskänd som *Stålfarfar* vid 66 års ålder 1951 genomförde han cykeltävlingen "Sverigeloppet" utom tävlan då åldersgränsen för att få delta var satt vid 40 år. Gustav startade 1 minut efter de tävlande och cyklade både natt och dag och avverkade sträckan Haparanda - Ystad så att han var ett dygn före tävlings-cyklisterna i mål. Han levde ett sunt liv och avled 1987 vid 102 års ålder.

Kalles kaviar började tillverkas i mitten av 1950-talet och blev och har förblivit ett populärt pålägg.

Surf lanserades på 50-talet med en intensiv marknadsföring: "Renare Tvätt På Lättare Sätt". Jag minns att det var en tävling om bästa slogan. Man skulle samla Surf kartonger och skriva en slogan. Vinsten var ett hus, vill jag minnas.

Korven är uppkallad efter skådespelaren Erik Berglund. Receptet, designen och förpackningen är fortfarande detsamma som vid lanseringen 1953. De åtta korvarna i burken, som man sjuder i spadet, var och är även idag "ett måste" när man var ute och campar.

Raketosten, som lanserades 1942, trycktes upp ur röret och skivades med hjälp av ett vidhängande snöre. Tillverkningen upphörde 1979 p.g.a. de många manuella momenten i tillverkningen och att snöret ansågs ohygieniskt. Andra anledningar var att den maskin som tillverkade osten var utsliten och att osten inte var lika populär längre.

Detta tvättmedel marknadsfördes bl.a. med en reklam som skulle vara "straffbar" och helt omöjlig att använda idag. "Tomten alltid vinner seger, vit blir till och med en neger"

Ge mig en kvart om dagen...

...och jag skall ge dig

en ny stark kropp

lovat Arne Tammer

Arne Tammer vet vad han talar om! Han har över 20 års erfarenhet när det gäller kroppsbyggnad och har hjälpt 12.000 män till... Säg för dig hjälper han dig att bli i toppform - bli en stark, stark och vacker kropp.

Du behöver ett träningsprogram

Du får 10 effektiva och roande träningsprogram. Det kommer ett nytt var 2:a vecka.

Du får träna hemma när det passar dig och du behöver inga redskap.

Du kan alltid slå i kontakt med Arne Tammer. Han tar personligen hand om din träning och ger dig utan extra kostnad råd om dina egna problem som hör till kursen.

Du får bort överflödigt fett och du får fin kondition, större muskler och sätare hälsa.

Du får den kraft och spänst du alltid önskat. Det är vårt förskott att ge Arne Tammer en kvart om dagen.

Sänd in kupongen i dag!

För alla män i alla åldrar inom alla yrken

Allt som spelar in på Arne Tammer träningsprogram är lika värdefullt för alla pojkar mellan 13 och 76. De unga bygger upp sin kropp och de äldre håller sin styrka och spänst. Gör slag i saken och sätt i gång!

IDROTTSKOLAN
STOCKHOLM N.

*****
ATT FÅ EN NY KROPP. Sänd mig kompletta träningsprogram som innehåller 10 2-2,5 timmars program. De skickas till 3 kronor plus porto. Ett stort utdrag medföljer som kostar 0,25 kronor plus porto.

Namn: .....

Adress: .....

Postadress: .....

Klipp till NU!

Ge mig en kvart om dagen – och du får en ny stark kropp

Arne Tammer's träningstips var populära på 50-talet

 VAD LÄSTE MAN FÖR VECKOTIDNINGAR PÅ 1950-TALET?

 VAD ÅT MAN PÅ 50-TALET?

Vi barn blev varje morgon "itvingade" en tesked **fiskleverolja**. Medicinen skulle vara bra för både det ena och andra sas det, men det smakade "pecka".

Sedan var det gröt på morgonen, vanlig **havregrynsgröt** och ibland också mannagrynsgröt. Mamma Ulla var ganska morgontrött så min bror Ulf försökte på olika sätt muntra upp henne, då han älskade gröt. En morgon lät det så här:

- Mamma, mamma, fy fan va gröten smakar bra idag. Hör till saken att min bror än idag äter sin morgongröt.

I övrigt åt vi det som vi idag kallar för **husmanskost**.

Surmjölk (filmjölk) tillverkade vi själva.

Långmjölk, som beretts med täte eller med hjälp av blad från tätört. Man kunde hålla en sked 1 m ovanför tallriken och strålen höll ihop ned till tallriken.

Kalvdans, som tillverkades av mjölk från en ko som precis kalvat kallades ibland råmjölkspannkaka eller kalvost. Den delikata krämiga kalvdansen kryddades ofta med kanel, saffran eller vanilj. Serverades varm eller kall med sylt.

Stekt salt sill med löksås och potatis. Den salta sillen hivade man upp ur silltunnan hos handlare Österling. Tunnan var placerad mitt på golvet i oljeboden. Det var en märklig lukt som slog emot en; diesel, olja och bensin uppblandat med saltdofter från silltunnan.

Stekt fläsk med potatis eller bruna bönor. Minst ett par gånger i veckan åt man denna rätt.

Kokt gädda med äggsås. Gäddan fiskade vi själva i Svartån. Vi hade en mjärde i en liten bäck från Melins ägor, som rann ut i ån.

Tunnpannkaka var ofta förkommande på matbordet och till det en god sylt.

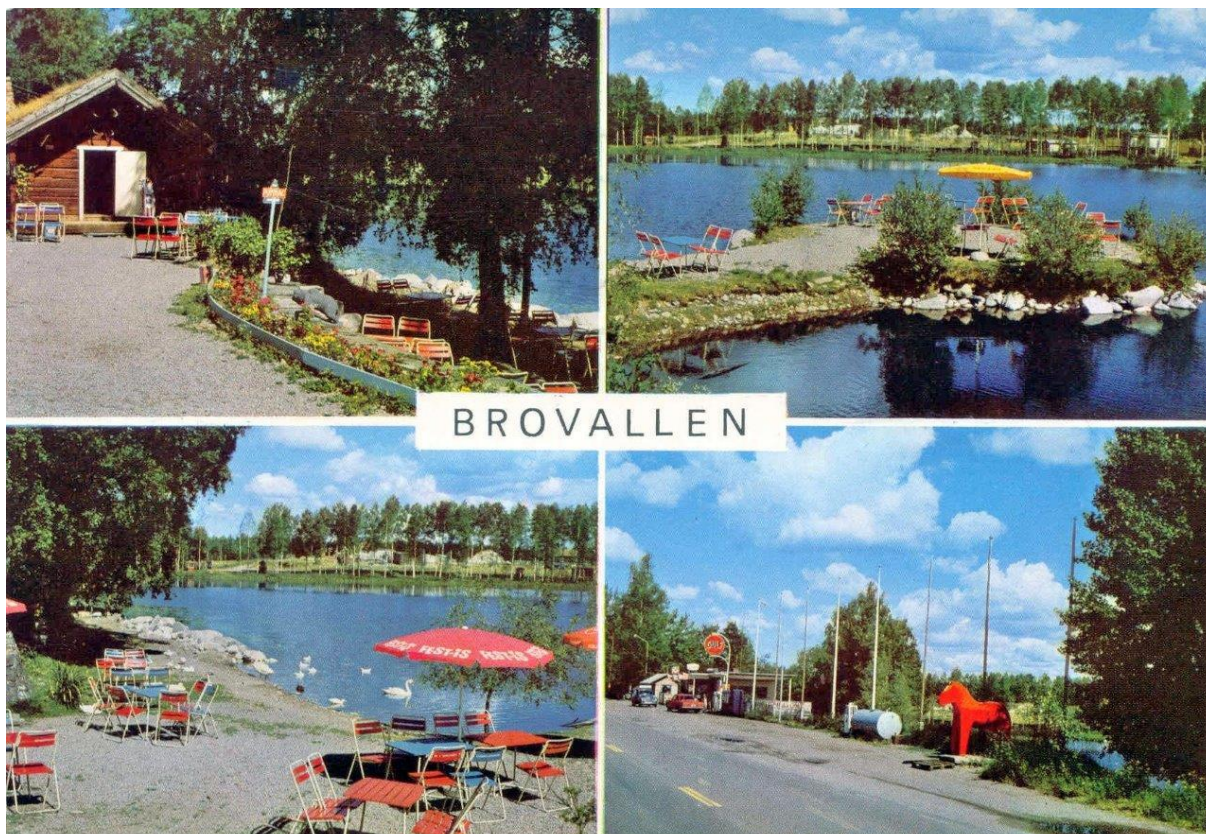
Fläskpannkaka. Jag och min bror Ulf tyckte om mammas fläskpannkaka men vi var än mer förtjusta i Signes i Jan-Ers. Vi kände doften i byn när hon gjorde fläskpannkaka. Efter en måltid blev det rester över och då passade Ulf och jag på att erbjuda våra tjänster att leverera resterna till hönsen på gården. När vi var utom synhåll smällde vi i oss pannkakorna och hönsen blev alltid blåsta på denna delikatess.

Köttbullar med potatis och brunsås.

Korv och potatis. Korven tillverkade vi ibland själva framför allt till julen. Ofta röktes korven i den egna röken vi hade i Hedbo.

Senare på 50-talet kom, en gång i veckan, en charkbil från Andelsslakteriet i Västerås. Minns den ljuvliga doften i bilen när bakdörrarna öppnades och charkdoften slog emot en. Korvarna hängde och dinglade från en stång i taket. Minns att jag inte kunde hålla mig utan åt nästan alltid några av de inköpta varmkorvarna råa. Den här bilen kom till byn i många år men i slutet av 50-talet upphörde besöken i byn av den vita charkbilen.

Vi åkte ofta hälsade ofta på hos släktingarna Elin och Leo i Krylbo och Vega och Eskil i Avesta. På vägen upp till Dalarna stannade vi nästan alltid till i Brovallen. Här kunde man tanka bilen, ta en fika eller köpa en korv eller njuta av den vackra sjön och den fina djurparken, som hade skapats av taxiägaren Gösta Jansson.

Ofta väntade vi med att köpa korv till vi kom upp till Avesta. På torget byggde Olle Heidenborg en elegant korvkiosk. Kioskens specialitet var hemgjord potatismos till korven. Hans utsökt goda potatismos blev "världsberömd" i hela Sverige. Detta renomme' resulterade i att han startade en fabrik som tillverkade hemgjord potatismos.

ÖVRIGT SOM JAG MINNS HÄNDE I BYN

Det kom naturligtvis gårdfarihandlare, saxslipare och förtennare till byn nästan varje år. Jag fick en känsla av att man av "välgörenhets skull" handlade av dem som kom till byn då man i gårdarna tyckte lite synd om dessa "försäljare".

Mycket speciella var mjölkprovorna som kom till byn minst en gång om året. Till Lassas kom en gubbe, minns jag, som det inte gick att sitta bredvid vid matbordet när han åt, för han intog varje tugga mat med ett underligt "frustade".

Vi fick i Lassas ett amerikabesök en gång. Det kom en svenskättling med sin familj inkörandes i byn i ett dollargrin. Den elegant kostymklädda gubben, som vi var släkt med på något sätt, pratade svenska men med en kraftig brytning. Han berättade bl.a., när han demonstrerade sin stora eleganta amerikanare, att bromsen hette "braken". I byn tyckte de flesta att det var lite häftigt med detta "exotiska" besök.

Morfar Alberts bror Leonard hade emigrerat till USA. Han förblev untkarl hela livet och när vi i Lassas fick ett brev att han gått bort så gladdes vi åt de "förväntade miljonerna" som skulle dyka upp. En viss besvikelse uppstod när avin, på en utbetalning på drygt 40 kronor, kom till Lassas.

Stundom brände vi halm mm på åkrarna. Minns att en sådan bränning ett år förflyttade sig ner under markytan på åkrarna nedanför Tomtsgården. Det såg lite märkligt ut flera snörika vintrar i rad med mycket snö men i detta område fanns stora snöfria jordstycken som var helt gröna. Jag vill minnas att de brann under jordytan i flera år innan elden dog ut.

När vi slaktade i byn var det kutym att man packade en stor korg med slaktsmaka, som delades ut till övriga bybor. Ofta försökte man i gårdarna sprida ut slakten över året så att inte alla slaktade samtidigt. När man sedan i gårdarna började skaffa kylskåp och frysar blev detta med slaktens fördelning över året mindre viktigt.

I många gårdar tog vi hand om och avlönade s.k. "anstaltare". De var grabbar med nån form av mental funktionsstörning som var internerade på Salbohedsskolan eller "anstalten" som vi sa. Minns speciellt en som hette Sixten, som var hos oss i Lassas. Han gjorde ett gott intryck och var flitig, men en natt smyger han in i huset och lyckas hitta en gömd inlåst pistol och skott som farsan hade av någon outgrundlig anledning. Sixten beger sig till Sala och börjar skjuta vilt omkring sig i Folkparken. Gud ske lov så skadades ingen. Han övermannades och hans öde efter denna hemska händelse är okänd.

En lite kul händelse var när Yngve Grafström en lördagskväll blev tänd på en brud i folkparken i Avesta. Han kunde inte glömma henne så på söndagsmorgonen tar han helt sonika traktorn och åker de tre milen till Avesta och hämtar hem henne. Detta lite udda sätt att ragga brudar på har jag vid ett flertal tillfällen fått ta del av i "skvallerpressen".

BILAGOR

EDIT BOSTRÖMS HEDBO-MINNEN

På bilden står Edit Boström i Västerfärnebodräkten. Edit, som har kvar sitt hemman i Skogbyn, fyllde 100 år den 18/7 2015. Bilden är tagen när hon närvarade vid föreningen Västmanlänningarnas årsmöte 2009, där hon är hedersmedlem.

Edits morfar hette Bernholm och han var bror med Johanna Westerdahl, som var mormor Klaras mor. Edit och systemen Ragnhild var några perioder pigor i Lassas. Edit var piga åren 1935 - 1936. På en gård av Lassas storlek fanns det ofta en piga och en lillpiga, en dräng och en lilldräng.

Edit har berättat att lönen, som en piga hade, var 25 kronor i månaden. Drängarna bodde i drängstugan medan pigorna fick bo i "Jan Matsson"-rummet i bostadshuset i Lassas. Detta rum, som också var ett kök, låg mitt emot huvudköket. I detta rum, som renoverades, bodde morfar Age när vi flyttade från Hörnsjöfors till Hedbo.

Edit har berättat att "titulaturen" piga så småningom ersattes med jungfru, som lät lite bättre. Sysslorna var dock de samma. En piga fick göra allt på en gård. Tidiga mornar med morgonmjölkning. I mitten av 1930-talet fanns det drygt tio kor i ladugården i Lassas.

Nedkylning av mjölken skedde med is, som förvarades i stora block i isstacken. De stora isblocken låg nedpackade med en isolering, som bestod av sågspån. Ett tungt arbete var att baxa upp de tunga mjölkflaskorna (50 l) på mjölkpallen. När mjölkbestyren var färdiga så skulle frukosten tillredas.

Stekt salt sill med potatis var en vanlig frukosträtt. För att "ta bort" saltsmaken i munnen åt man äggvälling till efterrätt. Lunch- och kvällsmat skulle göras i ordning; bakning, städa huset, matberedning, hjälpa till på åkrarna och kvällsmjölknigen. Arbetsdagarna var långa. Matberedningen var viktig då varken kylskåp eller frysboxar var uppfunna. Metoden för att få hållbarhet på maten var i huvudsak saltning, konservering och rökning.

Gunnar Thorstensson, mamma Ullas kusin, hade befattningen som "sommar-lilldräng" med den ansevärda lönen av 10 öre per dag. Den låga dagpenningen var satt utefter att han var "befriad från" att gå upp tidigt och hjälpa till med morgonmjölkningen. Detta var ett "privilegium" som man hade när man kom från storstaden Stockholm.

Edits minne av mormor Klara Gustavsson var att hon alltid var glad och hjälpsam. "Hon var en sådan person som man hade mycket att lära av. Hon var duktig på att förmedla sina praktiska kunskaper" enligt Edit. Emellanåt kunde hon dock vara krävande, missades morgonmjölkningen vid halv sju-snåret fick man vackert avstå kaffet vid frukosten.

Växtodling var något hon ägnade en del tid åt. En välskött tomatodling, fanns att beskåda när man gick grusgången upp till bostadshuset. Tomater var annars en ovanlig grönsak i Hedbo.

Klara hade ett stort engagemang i föreningen "Nytta och nöje". Denna förening samlade in pengar åt de fattiga i kommunen. Bl. a fanns det många statarbarn på Boda gård, som hade det sämre ställt. Dessa familjer fick alltid pengar och hjälp från föreningen. I föreningens regi uppfördes teaterstycken som spelades i en lokal i Salbohed. Man gjorde allt själva, repeterade stycken, gjorde teaterdekorer och sydde scenkläder.

Edit berättade att hon och några andra fick ställa upp med tablåer, där texten "VÄLKOMMEN" syntes på långt håll. Klara var duktig på att göra god glass. Glassen förvarades i plåtcyllindrar, som hade handtag på var sida.

Edit har berättat att mormor hade två judiska väninnor, Disa och Dina, som kom till Lassas-gården då och då. Hur mormor hade lärt känna dem och var bekant med dessa kvinnor var oklart. Dessa kvinnor, som var från Stockholm, hade med sig "storstadsfasoner" i form av moderna klädvanor, fina parfymer samt kunskapen att lägga en vacker makeup. Klara "levde upp" när de här kvinnorna kom till Lassas. När kvinnorna hade klätt upp sig tog de en promenad upp till skogen. Klara var lite rädd för att visa upp sin "nya fasad" i byn för då kanske det kunde det bli skvaller.

Hellre gick man ut i skogen trallandes och plockade bär och svamp. Edit minns även att ett krigsbarn från Wien kom till Lassas och hälsade på ibland.

Edit berättade att när hon växte upp, så var det en tradition att på olika ställen dansa ut granen från och med den "tjugondaknut". Dessa danser höll man på med både januari och februari. Platsen man dansade på var i "salen", som ofta var ett ouppvärmigt finrum i husen. Bröderna Tibbling, Elof och Leonard, var ofta spelemän på dessa tillställningar.

När våren kom spelades det brännboll och "kaffebränna" på Jan-Lars backe. Svartåns "svarta guld" kräftorna var eftertraktade av mer eller mindre seriösa uppköpare. Vid kräftpremiären i augusti kunde uppslagna tält skönjas nere vid åkanten där kräftaffärer gjordes upp.

Edit berättade att på hennes tid fanns en festplats i Salbohed. Dit cyklade man. För att lysa upp cykelvägen, när mörkret lagt sig, användes karbidlampor. I lampan bildades acetylengas, som antändes. Gasen bildades då kalciumkarbid blandades med vatten. Lamporna lämnades på en plats i närheten där kloka gubben Nils bodde, innan man kom fram till festplatsen. Risker att bli bestulen på dessa fina rariteter var överhängande om man inte gömde undan dessa på ett säkert ställe.

Karbid, minns jag, fanns att köpa hos handlare Österling. Vi småknattar "sköt med" karbid. Vi anskaffade tomma färgburkar, som vi gjorde ett litet hål i botten på. Vi la i de gråa karbidklumparna, spottade i burken och satte locket på. Satte sedan eld på en tändsticka som satts vid hålet i botten. Nu gällde det att inte ha händerna på locket för när det skall flög locket iväg 10-15 m.

Edit berättade att hon lärde morbror Arne att dansa. Dessa övningar ägde rum på köksgolvet i Lassas. Efter dessa övningar vågade morbror Arne sig på att bjuda upp galanta damer på festplatsen Svedbo äng.

Edit har inte så mycket minnen av mamma Ulla. Mamma var ju vid denna tid, i mitten av 30-talet, i 10-års-åldern.

Hennes bild av morfar Age var att han var snäll, lite "bekväm", och en typisk förenings-människa. Hans laster var cigarrökning av märket Havanna II och ett och annat glas. Age och Klara hade stort umgänge och trevliga fester ordnades ofta i Lassas-gården.

När jag då och då ringer till Edit kan hon plötsligt börja gnola på någon sång. Vet du säger hon, efter en stunds sjungande, att den här sången sjöng vi i skolan på 1920-talet....

Age hade en bror i Amerika, som hette Erik Leonard. System Elin var gift med Leo och bodde i Krylbo. Deras dotter hette Gunda.

Vi åkte ofta i helgerna upp till deras vackra hus i Krylbo. Huset låg ca 50 m från den då "timmerstocksstinna" Dalälven.

Det hände att morbror Arne var med på dessa resor. Hans "illdåd" var att bada i den kalla älven, som var full av flytande timmerstockar. Han tog sikte på en stock, steg upp på den och fick den i rullning. När han ramlade i med ett kraftigt plask stod vi barn och såg denna skräckfyllda föreställning. Glädjen var alltid lika överväldigande när han "levande" kom upp ovan vattenytan.

GUNNAR THORSTENSSON HEDBO-MINNEN

Gunnar (f 1925, d 2016) som var kusin med mamma Ulla och morbror Arne, hade mycket starka och positiva minnen från Hedbo och Lassas.

Han kände sig som en i familjen i Lassas och fick en "god uppfostran" av sin moster Klara och morbror Albert. Gunnar och hans bror Rune var ofta i Hedbo. Trots att de bodde i Stockholm kom dom till byn så ofta de kunde. En anledning var att deras mor Nelly, som var syster med mormor Klara, tidigt blev psykiskt sjuk.

När jag ibland hörde av mig till Gunnar så ville han bara prata om Hedbotiden, som för honom var en lyckotid. Han fick lära sig att gå upp tidigt om mornarna och sköta sina lilldrängs-sysslor. Han säger att det var tufft jobb att skörda och köra in hö till skullen. Vinterbruket i skogen var det tyngsta han var med om. Tufft var det också att gå ut i smällkalla vintern och göra sina behov på utedasset. Han berättad förtroligt att han ibland tog "genvägen" till ladugården, där det var varmare, att fixa behoven.

Ibland var han lite gramse på sin morbror Albert vid höbärgningen då han fick slita ont och Albert kunde lata sig och "ta igen sig i höladan".

Gunnar lärde känna alla i byn och tyckte mycket om gemenskapen i byn. Hans önskemål de senaste åren hade varit att få komma "hem" till Hedbo och Västerfärnebo. Några gånger hade han blivit skjutsad av "älsklings"-barnbarnet Mikael. Gunnar hade genom åren följt Mikael's fotbollskarriär, som bl. a. resulterade att han blev svensk mästare i fotboll i storklubben AIK.

Gunnar jobbade hela sitt yrkesverksamma liv som lokförare, precis som sin far.

Gunnars äldre bror Rune Thorstensson var också ofta i Hedbo. Rune blev poliskommissarie i Stockholm, men gick tyvärr tidigt bort i livet. När Rune kom till Hedbo hade han ofta sin bästa vän med sig. Vännen, som hette Rolf Deinoff, gjorde så småningom karriär som företagsledare. Han var bl. a. VD för Svenska Tänd-sticks AB åren 1968 -1977.

JULGILLE I HEDBO PÅ 1850-TALET (UR SALA POSTEN JULEN 1912)

Adventsdagarnas grådis hängde tungt och orörlig öfver ängarna nedom Hedbo. Stundom stigande så högt att knappast mera än tornspira syntes på den västerut belägna kyrkan

Böndernas vanliga göromål voro afslutade och på landsbygden lefde befolkningen relativt lugnt – ånga och elektricitet voro då ej bofasta på landsbygden, ännu mindre cyklar och automobiler. – Men så vibrerade ej heller befolkningens nerver så hyperkänsligt då som nu-

Ungdomen i Hedbo hade kommit till klarhet om att det var deras tur att föranstalta om den vanliga s.k. juldansen. I öfverensstämmelse därmed hade behöfliga anordningar vidtagits, däribland anskaffande af vederbörlig förtäring var den viktigaste.

-Annandagskvällen var inne-

Till den i en öfvervåning belägna danslokalen började den ena gruppen efter den andra af traktens ungdomar att infinna sig – höftbreda flickor med röda fylliga kinder och massiva byster samt ynglingar med stora glada ansikten, vadmalsrockar med långa skört

eller skinnpälsar samt kängor med näfverbottnar. Gemensamt för all var dock ett rikt sprudlande lifsmod och fullödlig ungdomskraft.

Till god ton hörde, att de besökande ej med ens gingo in i danslokalen utan att med halft med våld nödgas där till. För att därför så fort som möjligt få in den rätta feststämningen bjödos de besökande, hvart efter de anlände, på en stor sup brännvin, hvilket hade till följd att försyntheten snart utlöstes och dansen kom i full gång.

Vid denna tid funnos i Väster Färnebo bosatta två allmogespelmän, hvilkas prestationer på sina instrument voro så godt som riksbekanta.

Den ena var D-n en jättelik soldat af gamla stammen och den andre var om möjligt ännu större, åtminstone mycket starkare. Att höra dessa båda spela D-n fiol och B-n klarinett, kunde aldrig glömmas.

Man har bevis från den tiden, att de med toners makt kunde åstadkomma otroliga saker: än dans som rent hypnotiskt fortsatte öfver gränsen af mänsklig förmåga, än åter tvingades åhörarna på knä med tårarna omedvetet rinnande utefter de sträfva kinderna- allt under det att D-n gestikulerade i vildaste tempo och B-n blåste sin klarinett i så orörlig ställning, att endast fingrarna visade knappt märkbara rörelser.

Naturligtvis voro dessa två påtingade att vid denna tillställning göra musik, och att båda voro mästare i sin konst, det fingo deltagarna nog erfara.

De rent af tvingades att dansa så att det solida husets timmerväggar skälfde till den grad, att man befarade att huset skulle ramla omkull.

Under pauserna kringbjödos löggadt brännvin, hvaraf fick intagas efter godtfinnande och att denna dryck lifligt *senterades* blef mer och mer synbart - skrålet blef allt högljuddare och ansiktena allt rödare. De enda, som visade sig så godt som oberörda af spritens inverka voro de båda spelmännen.

- Brännvinet är slut!

- Jag skall hämta mer bullrar en bredaxlad individ och tar ett språng genom det öppna fönstret ut i den svarta natten.

- Nu slog han nog ihjäl sig, ropades det, och i kompakta massor trängdes flickor och pojkar i trappor och förstugor ut på den stenhårdt frusna gården för att bära upp den krossade.

I dånande språng kommer en gestalt bygatan framåt bärande en brännvinsankare på nacken.

- Nu pojkar finns det brännvin!

En spark på sidan om sprundet och tappen ryker ur. Starka armar lyfta kärlet i höjden. Ett gluckade ljud höres.

- Det var godt!

Det var den "ihjälslagne" som afprovade brännvinet. Språnget från öfvervåningens fönster hade gått lyckligt.

En egendomlig, halft jämrande ton hördes från fiol och klarinett och alla visste att musikanterna nu önskade en stunds hvila.

- Kom hit pojkar och dra krok. Soldat D-n räckte ut en väldig hand med ett krökt finger. Den ene efter den andre sliter och drar förgäves.

- Ni orkar ingenting era kycklingar. B-n pekade under tystnad på en i närheten stående stol. Inviten riktades åt kamraten D-n, som satte sig på stolen, hvarefter B-n med en hand under stolsitsen bar honom ett hvarf kring rummet.

De voro karlar dessa två.

Bland de närvarande funnos några som ej deltog i den stormade dansen utan hade sitt tillhåll i undre våningen, sysselsättande sig med kortspel.

Att dessa dock ej blefvo utan förplägnd var nog synbart. En skraddare var så redlöst öfverlastad, att kamraterna lade honom under en bänk för att få honom ur vägen.

Under loppet af tredjedag jul aflägsnade sig alla de inbjudna, hvarefter arrangörerna hade att hjälpa till med rengöring af de använda lokalerna, därvid den oväntade upptäckten gjordes, att den ofvan nämnde skraddaren var död.

Saken var ganska allvarsam. I Sörgårsbo bodde då kronofogde Högström. Dödsfallet måste naturligtvis anmälas till honom och nitisk som han var höll han med *inkvisitorisk* myndighet förhör i saken och förbjöd begrafning tills läkarebesiktning hållits.

Nyårsdagen kom bud från läkaren att obduktionen skulle förättas dagen efter, och skulle den behårdt genomfrusne skraddaren till dess fullständigt upptinas.

Den dåvarande fjärdingsmannen Anders Olofsson Lundkvist blef därför beordrad att utför doktors befallning angående den döde, och i anledning af den korta tiden till doktors ankomst var ingen annan utväg än att i ett brygghus värma vatten och låta liket ligga däri.

Detta arbete tog hela nyårsdagen och natten med. Någon hjälp med det otrefliga göromålet kunde fjärdingsmannen ej på några villkor erhålla. Resultatet af besiktningen blef, att skraddaren konstaterads ha dött av lunginflammation och skulle alltså utan vidare få begrafas....

Anmärkning Senterades betyder uppskattades och inkvisitorisk betyder strängt

NÅGRA SKRÖNOR OCH SANNA HISTORIER FRÅN HEDBO-NEJDEN

Det vakuumpackade kaffepaketet..

Min syster Ewa som ett par somrar jobbade hos handlare Österling har flera roliga minnen. Ett var ett möte med "tjocka" Davids mamma som kom och handlade i affären. Nytt i affären var att hade börjat sälja vakuumpackat kaffe. Davids mamma köpte ett paket. Efter ett par dagar var hon tillbaka i affären och vill köpa "vanligt" kaffe.

- Jamen du köpte ju ett paket för några dagar sedan, säger Ewa.

- Jo det gjorde jag, när jag kom hem ställde jag paketet invid spisen, och kan du tänka dig det har inte tinat upp än".

En avväpnande manöver..

Om min bror Ulf fanns det många skrönor. De som minns hans bravader i byn har numera lämna detta jordeliv. En i högen var att Ulf på något sätt retat Asta Sjögersten. Alltnog hon är så arg att hon börjar jaga Ulf, som drar iväg över Tibblings klöveråker.

Asta tar in på Ulf och skall precis ta tag i honom, när han skall krypa under ett stängsel.

Ulf vänder sig, ler och säger med sammetslen röst – Hej raring.

Asta blir så chockad att hon utbrister – Oh herre gud, och sjunker ner i gräset.

Ulf spankulerade sedan lugnt hemåt nöjd med den avväpnade manövern.

Stockholmaren som ville köpa potatis..

Ernfrid Svedlund i Jan-Lars var "full" med skrönor och roliga historier. För att ta en i högen så berättade han då och då om stockholmaren som stannade till vid gården och ville köpa potatis.

Ernfrid visade honom potatislagret i källaren av sorten King Edvard. – Men potatisen är ju angripen och förstörd, säger mannen när han ser de rödskimrande potatisarna. – Nej det är inte fel på dem de ser så ut - Nej det gör de då rakt inte, envisas stockholmaren. Så höll de på en stund och kivades. Det blev ingen affär ty "den dumme jäveln trodde det var vajsing på potatisen", enligt Ernfrid.

Västerås SK i bandy är ett riktig skitlag..

Till Jan-Lars kom i många år ett sommarbarn, som hette Hans Gravström. Hans var släkt med familjen Svedlund/Nord. Ernfrid retades ofta med Hans. Vid något tillfälle så var ämnet bandy och Hans som kom från Västerås var en riktig "VSK:are". Då vi i byn uppfattade oss mera som rumpmasar så var vårt favoritlag Västanfors IF. Ernfrid hade vid ett tillfälle klargjort för Hans att VSK var ett riktigt skitlag, varpå Hans började storgrina. Hans nedstämdhet blev inte bättre av att vi granngården höll med Ernfrid. Hans hotade med att åka hem till föräldrarna i förtid om vi fortsatte med att kalla VSK för ett skitlag. Då vi mildrade omdömet och sa att VSK var nästan lika bra som Västanfors, så blev Hans på bättre humör, och han blev som vanligt kvar hela sommarlovet i Jan-Lars.

Harjakten..

Morfar Alberts "sanna" favorithistoria var den när han och gubben Wåhlgren var ute i skogen och jagade vinterhare. De ger sig upp till Tjörnbacken och traskar fram på vägen i snön med gevären laddade. Morfar hade som vanligt en cigarill av märket Havanna II i mungipan och går en bit före på vägen. Helt plötsligt hittar morfar en ihjälfrusen vinterhare. Morfar ser att gubben Wåhlgren inte uppmärksammat detta, reser upp haren, stoppar cigarillen i mungipan på djuret och beger sig ett stycke därifrån. Han ropar till gubben Wåhlgren att han tror sig ha fått syn på en hare och pekar. Gubben Wåhlgren blir så exalterad att han brassar på allt vad tygen håller och lyckades fälla haren. När morfar och han inspekterar bytet, som har en pyrande cigarill i mungipan, så säger morfar mycket förvånat. - Men har det sett på fan, haren röker samma märke som jag.

Morfar berättade inte om de fortfarande var goda vänner efter denna "jaktlycka".

Du vet var plånboken ligger..

Vid något tillfälle behövde Ernst "Ense" Tibbling pengar till något och frågade pappa Elof om en slant. -Ja, sa Elof du vet ju var plånboken ligger. Så det var bara för Ense att förse sig.

Kalle-Anka bonnjävel..

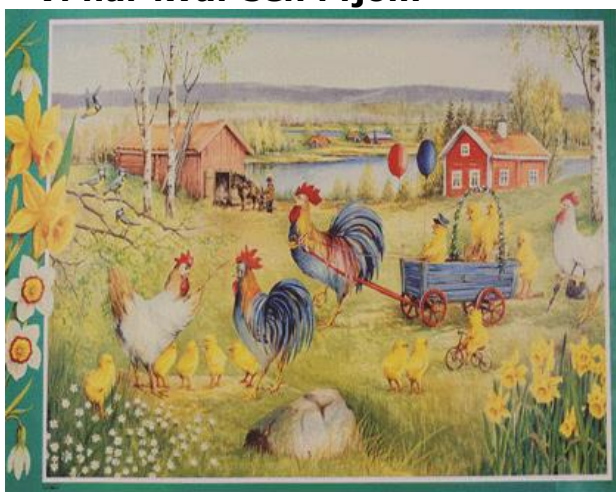
När Ulf var i 5-6 års åldern gick han runt i byn och slog käft med bönderna. Malningen av säd, havre och korn, skedde för de flesta vid kvarnen i Sand, Salbohed. Kring decennium skiftet 1950 for man för det mesta dit med häst och vagn inte sällan på vagn som hade järnhjul. Vägen var på den tiden grusväg, asfalt eller så kallad oljegrus kom först omkring 1960. Emellertid så fick Ulf följa med grannen Ernfrid Svedlund på en sådan kvarnresa. Nere vid kvarnen mötte de en annan bonde och på hemvägen ville Ulf veta vilken det var. - Det var en avdankad bonn-djäväl, sa Ernfrid. Nån tid efter mötte Ulf en bonde hemma i byn och Ulf frågade: -Är du också en sån där Kalle-Anka bonndjäväl?

Uffe om morfars Ages död..

Albert "Age" Gustafsson skulle i början av maj 1950 åka med på en bussresa och möta sommaren i Holland. På natten innan resan fick Albert en hjärtattack och hittades avliden på morgonen. Ulf gick som vanligt till grannarna på förmiddagen och träffade då Jan-Ers Manne.

Manne sa till Ulf att - Jaha, nu är morfar på väg till Holland? - Nej, sa Ulf, han är död. - E´ du pratar så mycket tok sa Manne. - Ja, gå för fan hem o titta så får du se att han är död.

Vi har kvar sen i fjol..

Elofs hustru Mary Tibbling besöktes av två nasare, nämligen Stig Wåhlgren och jag, Hans, som tänkte sälja påskkort eller en påskbönad. Mary var emellertid inte köpsugen.

Så när vi frågade om hon kunde köpa några kort så sa hon –Nej vi har inga å skick´ till. –Ja men en bonad då , frågade vi? Och svaret var –Nej, vi har kvar sen i fjol.

ARTIKLAR OCH BILDER UR SVENSKA DAGBLADETS:S HISTORISKA ARKIV

Vid foten af dessa åsar framrinner förutom Trefaldighetskällan ett mycket stort antal andra källor, hvilka alla matas från Dalälven. Den märkligaste af dem är Knipkällan, som vid Hedbo i västra Fernebo socken t. o. m. bildar en liten sjö. Dess temperatur är 11 grader C., och den afbördar icke mindre än 73 liter i sekunden. Vid Sätra finnas äfven fyra andra källor: Brudkällan, Brudgumskällan, Olofskällan och Segerkällan, hvilken senare fått sitt namn till minne af Karl XII:s seger vid Narva. För öfrigt kunna flera källor erhållas, om man borrar sig ned till det 35 m. djupt liggande vattenförande lagret, hvarifrån vattnet tryckes upp öfver jordytan.

Kommen till Sätra, åker man in på den fyrkantiga Brunngården, som är omgifven af idel gamla envänings, rödmålade hus. Öfver det hela, med sina åldriga kastanjetråd på gården, hvillar en ålderdomlig prägel, hvarigenom man känner sig förflyttad minst 150 år tillbaka i tiden.

Till vänster om gården ligger köket och en mindre matsal, som förr varit den förnämsta, innan en nyare, midt emot på andra sidan gården, kom till stånd. Mathållningen är ej blott utmärkt utan äfven billig, och där föres spiran med kraftig hand af fru E. Sjöholm från Uppsala. På hvardera sidan om

Underjordiska vattendrag finnas i norra Mälardalen uti därvarande rullstensåsar, hvilka skäras af Dalälven. En geolog har till 50 kbm. pr sekund uppskattat den vattenmängd, som på sådant sätt ledes från den högre liggande Dalälven ned till Mälaren. Att vattenmängden måste vara jämförelsevis stor, framgår af de rika källor, antagligen flera hundra till antalet, som därifrån framkvälla.

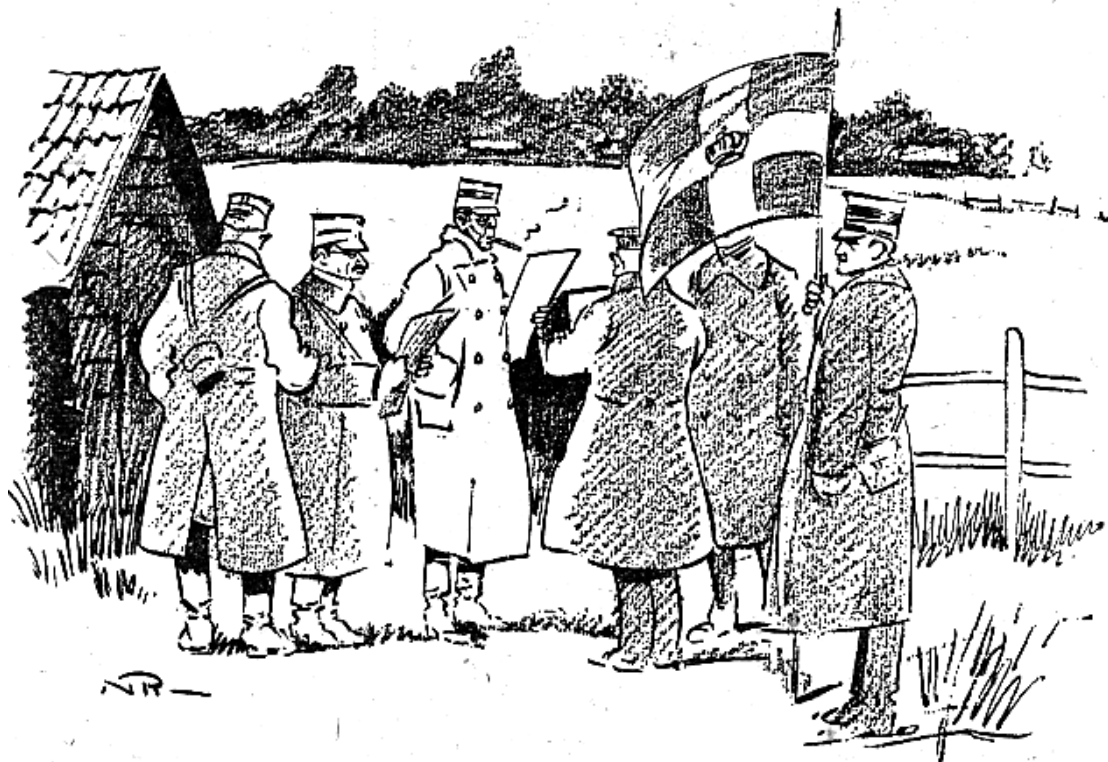
Bland de mera märkliga af sådana vattendrag torde få anföras den vid Uppsala befintliga hospitalskällan, som gifver 8 000 liter pr minut, samt Flostakällan i Altuna socken, som afbördar sig 9 000 liter pr minut. Den förra är belägen i Uppsalaåsen och den senare i Enköpingsåsen. Den rikligaste af dem alla torde dock vara Knipkällan, som ligger norr om Salbohed på Badelundaåsen, hvilken, tagande sin början långt norr om Falun, skäras af Dalälven vid Uppbo, Grådö och Brunbäck. På denna ås är äfven Sätra brunn belägen. Hvar hälst man borrar i dessa åsar, finnes alltid vatten på större eller mindre djup.

En artikel i SVD från 1898-08-09 och 1901-10-27 om Knipkällan

Nej, den verkliga sammandrabbningen, åtminstone så långt vi hade tillfälle att följa händelserna, försiggick på båda sidor om den i går omnämnda Kopparbergsvägen något norr om den liksom förut omtalade **Tvärhandsbäcken**. Här rullade stridens vågor fram och tillbaka under eftermiddagens lopp. Gevärselden steg och föll med skiftande intensitet, och kulsprutorna interfolierade med ett ilsket spottande. Ett litet stormanfall då och då kom en och annan skogsdunge att byta ägare, och lika ofta åstadkoms samma verkan genom en order från högre ort. Alltsammans var mycket livligt och spännande, och åskådarna, som här nästan till trängsel fyllde vägen, troligen till en viss olägenhet för trupperörelserna, njöto här i fulla drag av detta avbrott i tråkigheten på landsbygden. Endast vår plikt mot sanningen tvingar oss att avslöja — vad kommunikén här nedan i alla händelser gör — nämligen att inte heller detta var någon mera remarkabel händelse. Det var blott en förberedande sammanstötning mellan framskjutna styrkor i avvaktan på vad komma skall under de följande dagarna. Under skyddet av dessa strider har emellertid nordarmén (A-

Ur SVD 1924-09-29

Kriget i Västmanland.

En ritad bild i Svenska Dagbladet från Västmanlandskriget i Västerfärnebo med högkvarteret i Hedbo. Artikel från 1924-10-01. Gustav den V med cigarr studerar en rapport.

Här presenterar några bilder från "kriget" i Västmanland. Bilderna föreställer: till vänster marschbevakning vid Västerfärnebo, i mitten stridsdomare vid Västerfärnebo kyrka, till höger "Armé-och marinfilm följer övningarna. Ur SVD:s historiska arkiv från 1924-09-29

KÄLLOR OCH ANNAT LÄSVÄRT

Berättelsen om mejeristen Anders Källberg 1860-1921 skriven av Eva Magnusson

Ett stycke företagshistoria om familjeföretaget AB Berglunds Metallvarufabrik i Ockelbo - Owe Eriksson

Hedbo radby – Artikel skriven av Lars Östlund

Hörnsjöfors Bruk och Västerfärnebo - Owe Eriksson och Anders Fläcke

Norr Salbo by & Westmanlands regemente

Mitt möte med två idrottsprofiler (häcklöparen Ove Andersson och diskuskastaren Åke Hedvall)i Västerfärnebo - Owe Eriksson

Skvaller från en Bergslagsby - Owe Eriksson

Släkthistoria - Owe Eriksson

Svenska Dagbladets historiska arkiv

Västerfärnebo – en sockenbeskrivning

Lars Östlund har hittat nedanstående artiklar, som rör Hedbo by:

Abramsson, Arne: De drack hälsa i Hebo. *Tidningsartikel.*
Avesta-Posten 18/12 1924: Hembygdsföreningen. Portlidret från Hebo flyttas.
Avesta Tidning 12/1 1943: Ny bastu i V. Färnebo /Hebo/.

Färnestrand, Helmer: Lindsjön i Hebo. Västerfärnebo. *Tidningsartikel.*

Färnestrand, Helmer: Rådstenen i Hedbo. *Sala Allehanda 17/1 1979.*

Homo S.: Julgille i Hebo på 1850-talet. Kulturbilder från V. Färnebo. *Sala-Posten Julen 1912.*

Hedén, Martin: Längs en bygata /Hedbo/. *Västmanlands Läns Tidning 3-4-5/1 1979.*

Hedström, Terese: 1700-talshus brann upp. Hedbo radby sekunder från att bli lågornas rov. *Sala Allehanda 5/5 1997.*

Palmqvist, Lena A:son: Våtmarker och våtmarker i Hedbo by i Västerfärnebo. *Sala Allehanda 23/2 1980.*

Rosenius, P.A.: Hebo by i Väster Färnebo. *Länstidningens Jul 1946. Lång 2-sidig artikel.*

R: Hebo mejeri. En kulturhistorisk bild från V.Färnebo. *Artikel från 4/5 1914.*

Sala Allehanda 11/6 1979: 115 personer "drack hälsa" i Hebo.

Östlund, Lars: I Hedbo står husen på rad. *Sala Allehanda 17/10 2008.*

Från 1935-36 finns dessutom 12 sidor handskrivna strödda anteckningar som P.A. Rosenius gjort om Hedbo by (gårdsnamn och ägare, rådstenen, Jan Anderssons berättelse på 90-årsdagen, matskott, slåttertegarna, bomärken i Hebos gamla kölna).